

FLASIN GRATË

NË VIT I PËRKRAHJES NGA BE PËR BARAZINË GJINORE DHE FUQIZIMIN E GRAVE NË KOSOVË

Kur ekipi gjinor i PSBE-së më propozoi një plan për të komunikuar me njerëzit në Kosovë dhe për të diskutuar për çështjet gjinore, ideja më pëlqeu që në fillim. Në janar të vitit 2019 nisa një seri debatesh me titullin: Bisedimet Gjinore të BE-së: Sepse ne bëjmë ndryshimin. Pabarazitë midis grave dhe burrave në Kosovë janë ende mjaft të përhapura. Pra, qëllimi ishte që të bëhen diskutime mujore për tema të ndryshme në lidhje me gjininë, me qëllim të ngritjes së vetëdijes, për të kontribuar në ndryshimin e mentaliteteve dhe për të përmirësuar politikat e barazisë gjinore në Kosovë.

Të 12 sesionet kanë mbledhur më shumë se 500 pjesëmarrës nga institucionet e Kosovës, organizatat e shoqërisë civile, përfaqësuesit e shteteve anëtare të BE-së dhe aktorë të tjerë ndërkombëtarë. Këto sesione kanë përfshirë tema interesante si Gratë në Biznes, Gjinia dhe Rinia, Gjinia në Ciklin Zgjedhor, Gratë në Media dhe Gratë dhe Mjedis, sa për të përmendur vetëm disa. Gratë nuk përfaqësohen mjaftueshëm në jetën publike të Kosovës, veçanërisht kur bëhet fjalë për pozicionet vendimmarrëse. Sipas mendimit tim, nuk ka justifikime të vlefshme për këtë: pas më shumë se 3 vjet në Kosovë, besoj se këta numra nuk përfaqësojnë shoqërinë kosovare që unë po shoh: Kosova ka shumë gra kompetente që shfaqin shkallë të lartë profesionalizmi në të gjitha nivelet. Megjithatë, është e qartë se në shumicën e rasteve, atyre nuk iu jepet mundësia ta ta tregojnë një gjë të tillë. Zërat e tyre nuk dëgjohen. Kam besim se Bisedimet Gjinore të BE-së kanë ofruar një platformë shtesë për gratë në Kosovë që zëri i tyre

të dëgjohet. Kemi kontaktuar me audiencë dhe tema të ndryshme që kanë bërë që çdo sesion të marrë formë dhe madhësi të ndryshme. Gratë flisnin me zë të lartë dhe ne donim që ndikimi i zërave të tyre të shumëfishohej. Ky libër 'Flasin Gratë' është rezultati. Shpresoj që të kënaqeni me leximin e librit siç jam kënaqur edhe unë. Mund t'ju siguroj se konkluzionet e bisedimeve gjinore të BE-së, së bashku me intervistat e 12 grave të paraqitura, po nxisin politikat dhe aktivitetet e Zyrës së BE/PSBE-së, si dhe dialogun tonë politik me autoritetet e Kosovës. Prandaj, do të doja të falënderoj këto 12 gra frymëzuese dhe të gjitha gratë tjera dhe burrat që kanë kontribuar në diskutimet e 12 muajve të fundit.

Dhe në fund, dua të falënderoj ekipin gjinor të zyrës së PSBE-së në Kosovë për entuziazmin, punën e palodhur dhe përpjekjet që kanë bërë për Bisedimet Gjinore të BE-së dhe në këtë botim dhe gjithashtu për kontributin e tyre në barazinë gjinore në Kosovë.

**Ambasadore
Nataliya Apostolova**

Shefe e Zyrës së BE-së /
Përfaqësuese Speciale e BE-së në Kosovë

Nevojitet guximi për të qenë i hapur dhe për të kërkuar diskutime të ndershme dhe të hidhen fjalët në letër me qëllimin e paraqitjes në një libër të plotë. Përshëndes Ambasadoren Apostolova, Përfaqësuesen Speciale të Bashkimit Evropian/Shefen e Zyrës së BE-së në Kosovë dhe të gjithë anëtarët e ekipit të saj që kanë kontribuar gjatë gjithë vitit të kaluar në aktivitetet e ndryshme lidhur me barazinë gjinore, të cilat rezultuan në këtë botim, me titullin "Flasin Gratë".

Fjalët dhe gjinia janë të rëndësishme dhe mund të shpijnë në veprime. Ato mund të jenë hapi i parë drejt barazisë, tolerancës dhe mirëkuptimit të vërtetë në jetën tonë profesionale dhe private. Fjalët mund të hapin mundësi dhe na bëjnë të reflektojmë mbi ambiciet dhe potencialet tona.

Barazia gjinore është vlerë thelbësore e Bashkimit Evropian dhe është parim të cilin do ta mbështesim edhe në të ardhmen. Barazia midis grave dhe burrave nuk përbën përjashtim. BE po përpiqet të përshpejtojë përpjekjet drejt barazisë gjinore në fusha të ndryshme, të cilat gjithashtu pasqyrohen shumë mirë në këtë libër: Nga qasja e barabartë në shërbimet shëndetësore, në arsim dhe fuqizimin ekonomik deri tek nevoja për përfaqësim të barabartë në politikë dhe zgjedhje, sport, fe dhe kulturë, buxhetim gjinor dhe teknologji. Në veçanti jam interesuar për diskutimin në Javën e Zhvillimit të Qëndrueshëm të Kosovës. Më vjen mirë që shoh që ka gra dhe burra të fortë në Kosovë që luftojnë pabarazitë me një perspektivë globale duke kuptuar sesi ndikon mungesa e respektit ndaj mjedisit tek ne. Është gjithashtu e rëndësishme të kujtojmë që BE kërkon një tolerancë zero ndaj të gjitha formave të dhunës dhe diskriminimit ndaj grave dhe qasje efektive në drejtësi dhe realizim të të drejtave për gratë dhe vajzat viktimë të trafikimit.

Promovimi i barazisë gjinore dhe integrimi gjinor duhet të trajtohen si përparësi edhe në Kosovë duke përkthyer politika dhe angazhime politike në praktikë. Të gjitha gratë e paraqitura në këtë libër kanë dhënë pikëpamjet e tyre dhe shpesh qëndrojnë si modele të roleve për publikun më të gjerë. Mund të shoh që kontributi i tyre në barazinë gjinore ka qenë thelbësor dhe do të vazhdojë të jetë i tillë edhe në të ardhmen. Së bashku mund të kemi rezultat më të mirë dhe pozitiv në jetën e grave dhe burrave, djemve dhe vajzave duke adresuar pabarazitë gjinore dhe duke promovuar përfshirjen e mirëfilltë të të gjithëve.

Viola von Cramon - Taubadel

Deputete Gjermane e Parlamentit Evropian, Partia e të Gjelbërve, Raportuese e Komisionit për Punë të Jashtme të Parlamentit Evropian për Kosovën

HYRJE

Me qëllim të avancimit të mëtejshëm të barazisë gjinore në aktivitetet dhe marrëdhëniet e jashtme të Bashkimit Evropian, Plani II i Veprimit Gjinor i BE-së u miratua në shtator 2015.

I njohur si GAP II, ky plan synon të marrë parasysh aspektin gjinor në të gjitha aktivitetet dhe marrëdhëniet e jashtme të BE-së, përfshirë të gjitha programet dhe projektet e BE-së, shpenzimet e jashtme dhe dialogun politik me homologët qeveritar.

Pas GAP II, një **Analizë Gjinore specifike për Kosovën** është nisur nga Shefja e Zyrës së BE/PSBE-së në tetor 2018. Raporti vuri në dukje sfidat dhe mangësitë në fushën e barazisë gjinore dhe fuqizimin e grave në Kosovë, veçanërisht kur bëhet fjalë për përfaqësimin në të gjitha nivelet, përfshirjen e gjinisë në programet dhe politikat qeveritare dhe zbatimin e legjislacionit gjinor

Siç mund të lexohet në Raportin e fundit të Progresit të BE-së: 'Korniza ligjore e Kosovës për barazinë midis grave dhe burrave është përgjithësisht në përputhje me standardet ndërkombëtare. Sidoqoftë, gratë shpesh përballen me dhunë në baza gjinore dhe diskriminim të lartë në tregun e punës, në gjyqësor dhe polici. Gratë nuk janë të përfaqësuara mjaftueshëm në vendimmarrje si në qeverinë qendrore ashtu edhe nëpër komuna. Gratë gjithashtu vazhdojnë të përballen me sfida me pronësinë dhe trashëgimin e pronave'.

Viti 2019 është padyshim viti kur Kosova intensifikoi të gjitha debatet dhe shkëmbimin produktiv të mendimeve kur bëhet fjalë për fuqizimin e grave, barazinë gjinore dhe mundësi të barabarta për të gjithë.

Megjithatë, mbetet shumë për tu bërë.

Bashkimi Evropian në Kosovë mbetet përkrahës dhe donator i përkushtuar. Kosovës i duhen më shumë gra në pozicione të larta politike, më shumë gra në organe vendimmarrëse, në art dhe sport, shëndetësi, arsim dhe kulturë dhe në të gjitha sferat e tjera të jetës ku kërkohet udhëheqje.

Në janar 2019, si rezultat i drejtpërdrejtë i Analizës Gjimore të lartpërmendur, Zyra e BE/PSBE-së në Kosovë filloi një seri diskutimesh, nën titullin: 'Bisedat e Be-së për Gjininë: Sepse ne Bëjmë Ndryshimin'. Në bashkëpunim me ish Qendrën e Informimit dhe Kulturës të BE-së në Kosovë - tani Shtëpia e Evropës - bisedimet kanë për qëllim kontekstualizimin e pabarazive brenda temave të ndryshme, ndërgjegjësimin, kontribuimin në ndryshimin e mënyrës së të menduarit dhe përmirësimin e politikave të barazisë gjinore në Kosovë. Deri në 15 persona - gra dhe burra - kanë qenë të ftuar në secilin debat, disa të organizuar në Prishtinë dhe disa në Mitrovicën e Veriut - të dyja në ambientet e Shtëpisë së Evropës. Sesionet ishin paraparë si bisedime gjysmë të strukturuar, me prezantime të shkurtra nga institucione të pranishme, me media dhe gazetarë gjithmonë të ftuar dhe duke dhënë kontributin e tyre të vlefshëm.

Bisedimet u kryesuan nga Shefja e Zyrës së BE/PSBE-së - Nataliya Apostolova ose një anëtar i ekipit të saj, gjithmonë me një ekspertizë të guximshme dhe interes në këtë fushë. Në to kanë marrë pjesë grupe ekspertësh nga institucionet e Kosovës, organizatat e shoqërisë civile dhe organizatat ndërkombëtare. Disa ishin parashikuar si tryeza të rrumbullakëta deri në 20 pjesëmarrës, por disa të tjera morën formën e ngjarjeve të mëdha ku kanë marrë pjesë 50 deri në 80 persona dhe kanë tërhequr vëmendje të rëndësishme të medieve.

Në këtë botim, ne ju sjellim intervista me 12 gra frymëzuese që morën pjesë në 12 sesione bisedimesh. Në to, do të keni një pikëpamje më personale se si kanë shkruar 12 sesionet e diskutimeve dhe disa nga përfundimet e arritura. Kemi përfshirë disa veprime të tjera të ndërmara nga BE-ja këtë vit, të cilat kontribuan në mbështetjen e përpjekjes së përgjithshme të Kosovës për të përparuar në të drejtat e grave.

Ekipi redaktues:

Arbër Selmani, Reyes Charle Cuellar,
Annette Fath Lihic, Albana Gjinolli,
Maria Berishaj-Sylejmani

**FLASIN
GRATË**

4 European
Union
Kosovo

EU GENDER TALKS

because we make the difference

EDUCATION EMPLOYMENT EQUALITY PARTICIPATION WOMEN
POLITICS WOMEN BOYS MEN YOUTH GIRLS POLITICAL
POLITICS DECISION MAKING EMPLOYMENT
CENTRAL AND LOCAL LEVEL HEALTH SPORTS
ENTREPRENEURSHIP DIALOGUE DEMOCRACY
EUROPE FUTURE TOGETHER DEVELOPMENT
DEVELOPMENT ACCESS HUMAN RIGHTS

JANAR 2019 - GJINIA DHE PERSONAT ME NEVOJA TË VEÇANTA

ELVANA SHALA: Së pari duhet të pranojmë vetveten dhe kush jemi, kështu që mund të presim që të tjerët të na pranojnë ne

Zyra e BE/PSBE-së në Kosovë vendosi të fillojë vitin 2019 në një mënyrë shumë të veçantë, duke filluar një seri bisedimesh gjinore të BE-së. Ngjarja e parë e këtij vargu bisedimesh u mbajt më 21 janar 2019 në Qendrën e Informacionit dhe Kulturës së Bashkimit Evropian (EUICC), e njohur tani si Shtëpia e Evropës, në Prishtinë. Ambasadorja Nataliya Apostolova, Shefe e Zyrës së BE-së / Përfaqësuese Speciale e BE-së (PSBE) dhe Elvana Shala, Ambasadore e Vullnetit të Mirë për Kosovë, prezantuan diskutimin mbi 'Gjininë dhe personat me nevoja të veçanta'. Si për çdo çështje tjetër të të drejtave të njeriut në Kosovë, personat me nevoja të veçanta përballen me një sërë sfidash në mbrojtjen e të drejtave të tyre. "Megjithëse legjislacioni dhe strategjitë për të drejtat e personave me nevoja të veçanta janë miratuar dhe ekzistojnë, zbatimi i tyre mbetet sfida, dhe nuk ka buxhet", tha ambasadorja Apostolova gjatë fjalës së saj. Znj. Shala, Ambasadore e Vullnetit të Mirë për Kosovë, e cila edhe vet është pjesë e komunitetit me nevoja

të veçanta, theksoi në debat se nuk ishte e lehtë për të që të bëhej ambasadore, duke pasur parasysh që ajo kishte qasje të kufizuar në institucione, ndërtesa dhe kështu me radhë në Kosovë, megjithatë ajo kurrë nuk u dorëzua.

Bisedat u pasuan nga një ekspozitë e fotografive të marra në një shfaqje të modës për personat me nevoja të veçanta të mbajtura në Prishtinë në dhjetor 2018, gjatë së cilës Znj. Shala dhe OJQ Down Sindrom Kosova, në partneritet me PSBE-në në Kosovë, shënuan Ditën e të Drejtave të Njeriut. Ndër ngjarje të tjera, këtë vit Znj. Shala u ftua të prezantojë dhe të ligjërojë në Konferencën Ndërkombëtare të Modelit të Kombeve të Bashkuara në Tajlandë. Kemi intervistuar Znj. Shala, e cila është shembull i përsosur i një gruaje me nevoja të veçanta që ka kapërcyer kufijtë dhe sfidat dhe ka luftuar për të drejtat e barabarta dhe përfshirjen brenda shoqërisë.

Sipas mendimit tuaj, cilat janë sfidat më të mëdha me të cilat përballen gratë në Kosovë?

Unë mendoj se ne patjetër duhet të ndryshojmë paragjykimet me të cilat përballen gratë; ne duhet t'i thejtmë të gjitha. Në Kosovë, gratë ende përballen me shumë paragjyime gjinore, gjë që ndikon shumë në zhvillimin e tyre profesional dhe personal. Një sfidë tjetër është mungesa e grave në pozicionet vendimmarrëse. Politikëbërësit tanë ende nuk kanë kuptuar rëndësinë e grave në pozicionet e vendimmarrjes, dhe si rezultat ato nuk përfaqësohen as për së afërmi mjaftueshëm në procese të ndryshme të rëndësishme për vendin. Si rezultat, barazia gjinore ende nuk ekziston në Kosovë në shumë aspekte.

Cilat janë problemet kryesore me të cilat përballen personat me nevoja të veçanta

Njerëzit me nevoja të veçanta përballen me shumë diskriminim, dhe kjo për shkak të mungesës së vetëdijes për këtë grup të cenuar njerëzish. Ata përballen me mungesën e një infrastrukture të duhur që i pengon ata të lëvizin pjesërisht, ose nganjëherë fare, në zona të ndryshme. Ekziston nevoja për shkolla speciale të dizajnuara për të rinjtë me nevoja të veçanta, duke pasur parasysh që shumë nuk vijojnë studimet në universitet. Me trajnim, ata mund të fitojnë njohuri profesionale për të pasur sukses në fusha të ndryshme të punës, diçka që do të ishte e dobishme për ta. Mbi të gjitha, sfidat kryesore janë gjetja e punës dhe përfshirja brenda shoqërisë, si rezultat i mungesës së mbështetjes familjare, por edhe mbështetjes sociale dhe institucionale.

Sa e rëndësishme është familja për personat me nevoja të veçanta dhe si mund të mbështeten?

Familja është shtylla kryesore për çdo person. Edhe në rastin e personave me nevoja të veçanta, familja luan rol vendimtar në arsimimin dhe pranimin e vetes së tyre. Familja duhet t'i mbështesë ata për t'u integruar brenda shoqërisë dhe t'i motivojnë ata të jenë të suksesshëm dhe të guxojnë të ëndërrojnë. Ne po shohim që, në Kosovë, shumë familje vazhdojnë të fshehin anëtarët e familjes që kanë nevoja të veçanta pasi kanë turp për ta ose përballen me paragjyime nga njerëzit përreth tyre. Ky është një problem drastik që mund të demoralizojë njerëzit dhe t'i privojë ata nga jeta e dinjitetshme. Nëse dikush nuk merr arsimimin ose trajtimin dhe mbështetjen e duhur nga familja e tyre, ata nuk do të pranohen nga shoqëria në tërësi. Personalisht, unë mendoj se me mbështetjen e familjes, të gjithë - pavarësisht nga pengesat dhe sfidat - mund të arrijnë t'i japin fund stigmës dhe stereotipave dhe të jenë të suksesshëm si rezultat.

Cilat janë disa nga veprimet të natyrës më urgjente që duhet të ndërmarrë qeveria për të adresuar çështjet e personave me nevoja të veçanta? Nëse do të ishit në një pozitë të pushtetit politik, çfarë do të ndryshonit?

"Bukuria Fillon Me Ne", shfaqja e modës dhe ekspozita e fotografive

Biseda e parë për çështje gjinore u pasua nga ekspozita "Bukuria Fillon Me Ne". Ngjarja ishte vazhdim i shfaqjes së modës të financuar nga ZBE/PSBE për njerëzit me nevoja të veçanta, e cila me të njëjtin emër kishte ndodhur në dhjetor 2018. Kjo shënoi Ditën Ndërkombëtare të Personave me Nevoja të Veçanta dhe Ditën Ndërkombëtare të të Drejtave të Njeriut.

Shfaqja ishte ide origjinale e ambasadores Elvana Shala. Ajo ka punuar shumë për të koordinuar të gjithë aktorët e përfshirë dhe për të realizuar sa më mirë një shfaqje shumë profesionale - por edhe emocionale. Më shumë se 20 stilistë kosovarë krijuan veshjet që modelet i prezantuan në sfilatë. Elvana prezantoi shfaqjen vetë dhe ambasadorja Apostolova përshëndeti të gjithë pjesëmarrësit, të cilët përfshinin familjet e modeleve, si dhe shumë autoritete dhe publik. Qëllimi mbeti për të rritur ndërgjegjësimin dhe për të treguar që ata me aftësi të ndryshme mund të integrohen në shoqëri, madje edhe në një fushë kaq të lidhur me dukjen.

35 fotografi të bëra gjatë shfaqjes u ekspozuan për 20 ditë në EUICC. Ekspozita ishte e para e vitit 2019 në EUICC dhe ajo tërhoqi vëmendjen e madhe nga media, zyrtarët publik dhe publiku i gjerë.

Qeveria dhe Kuvendi duhet të nxjerrin më shumë ligje që adresojnë çështjen e personave me nevoja të veçanta, me qëllim të zbatimit të tyre. Pa një ligj të mirëfilltë dhe të zbatueshëm për personat me nevoja të veçanta në Kosovë, këta njerëz do të vazhdojnë të përballen me të njëjtat probleme. Të gjitha problemet me të cilat qeveria duhet të merret duhet të parashihen në ligj, në mënyrë që të shohim ndryshime në planin afatgjatë. Nëse do të isha në një pozitë vendimmarrëse, do të nxjerrja një ligj të veçantë që do të përfshinte infrastrukturën, tregun e punës dhe arsimin për personat me nevoja të veçanta, si dhe një fushatë vjetore shtetërore për të rritur ndërgjegjësimin dhe për të promovuar integrimin dhe të drejtat e barabarta të personave me nevoja të veçanta brenda shoqërisë.

Si e shihni rolin e grave në përmirësimin e jetës së personave me nevoja të veçanta?

Meqenëse gratë na sjellin në këtë botë, ato e kuptojnë vuajtjen dhe luftën nëpër të cilën kalojnë njerëzit, përfshirë personat me nevoja të veçanta. Kjo konfirmohet edhe më shumë nëse një nënë ka një fëmijë me nevoja të veçanta. Roli i nënës në trajtimin e personave me nevoja të veçanta është jashtëzakonisht i rëndësishëm për shkak të lidhjes njerëzore dhe emocionale që ekziston midis tyre.

Si mendoni se shembulli juaj ka ndihmuar dhe mund t'i ndihmojë të tjerët?

Kam lindur dhe jam rritur në një familje që më mësoi të jetoj jetën time si një person normal pa u kufizuar nga paaftësia ime. Unë isha anëtare e barabartë e familjes së bashku me vëllanë dhe motrat e mia. Jam kujdesur të marrë këtë formë të normalitetit dhe ta bartë atë tek grupet e mia të miqësisë. Unë kam qenë gjithmonë person shumë ambicioz, pavarësisht nga problemet e mia shëndetësore, dhe gjithmonë kam pasur një vizion dhe parashikim të qartë të asaj që kam dashur të bëhem në jetë. Kam luftuar shumë për të drejtat e mia dhe shumë nga ëndrrat e mia janë realizuar. Asnjëherë nuk kam hezituar ta shpreh këtë në publik, në mënyrë që njerëzit e tjerë me nevoja të veçanta të inkurajohen të jetojnë jetën e tyre në mënyrë normale apo edhe të mrekullueshme. Shpresoj se shumë njerëz mund të mësojnë diçka nga shembulli im. Si Ambasadore e parë e Vullnetit të Mirë për Kosovën dhe gjithashtu me nevoja të veçanta ka sfiduar shumë tabu dhe paragjyime në këtë shoqëri, duke iu treguar të gjithëve se një person me nevoja të veçanta në Kosovë mund të jetë përfaqësues zyrtar, anëtar i stafit, aktivist për të drejtat e njeriut dhe mbështetës i kauzave të mëdha. Sigurisht që kam hasur në shumë vështirësi në jetën time dhe akoma përballem me shumë pengesa, por do të vazhdoj të jem vetvetja. Këshilla ime është që para së gjithash duhet të pranojmë vetveten dhe kush jemi, në mënyrë që të presim që edhe njerëzit e tjerë të na pranojnë.

SHKURT 2019 - GRATË DHE MEDIA

JETA XHARRA: Duhet të sigurohemi që ka vende të garantuara në tavolinë për gratë në të gjitha rolet

Biseda e dytë për çështjet gjinore të BE-së, "Sepse ne bëjmë ndryshimin", u përqendrua në rolin e grave në gazetari dhe portretizimin e grave në media në Kosovë. Ngjarja u zhvillua në shkurt të vitit 2019 me gazetare femra nga e gjithë Kosova që morën pjesë në një përpjekje për të nxjerrë në pah marrëdhëniet midis grave dhe medieve dhe sfidat e grave gazetare në Kosovë. Pjesëmarrësit diskutuan pabarazitë dhe diskriminimin me të cilin përballen gratë në sektor. Shumë prej tyre menduan se ato ishin në shënjestër, madje personalisht edhe janë sulmuar, keqtrajtuar dhe janë censuruar gjatë viteve kur përpiqeshin të jenë sinjalizuese dhe të përmbushnin misionin e tyre si gazetare profesioniste. Fushatat e njollësjes dhe kërcënimeve të drejtpërdrejta ndikojnë në lirinë e fjalës në Kosovë dhe kudo tjetër në botë. Jeta Xharra, gazetare në programin më të shikuar të çështjeve aktuale në Kosovë, 'Jeta në Kosovë' dhe Drejtoreshë e Rrjetit Ballkanik të Raportimit Hulumtues për Kosovë (BIRN), mori pjesë në debat. Ne kemi zhvilluar një intervistë me Jetën, një grua që kapërceu sfidat

kryesore dhe sot është një nga gazetaret më të respektuara jo vetëm në Kosovë, por edhe në rajonin e Ballkanit.

Sipas mendimit tuaj, cilat janë sfidat më të mëdha me të cilat përballen gratë në Kosovë?

Për të siguruar që fondet publike të Kosovës shpenzohen sipas prioriteteve të qytetarëve (si arsimi, shëndetësia dhe mjedisi). Është e papranueshme që kemi vende në Kosovë ku njerëzit akoma nuk kanë sistem të kanalizimit e as sistem të ujësjellësit të instaluar në shtëpitë e tyre. Është e papranueshme që fëmijët të kenë vështirësi të ecin në shkollë për shkak se nuk ka trotuare, ose trotuaret janë të bllokua nga automjetet. Është e patolerueshme që qeveria jonë dëshiron të ndërtojë një termocentral të tretë që djegë thëngjill, ndërsa afërsisht 1.000 fëmijë dhe foshnje po vdesin çdo vit për shkak të cilësisë së dobët të ajrit, sipas shifrave të Bankës Botërore. Kështu që, për mua si grua, është e patolerueshme të lejohet kjo qeveri të ndërtojë këtë termocentral dhe të rrezikojë me shkurtimin e jetës së brezave të ardhshëm. Kjo termocentral dhe të rrezikojë me shkurtimin e jetës së brezave të ardhshëm. Kjo është arsyeja pse po luftoj për ta ndaluar atë.

A është liria e shtypit në Kosovë duke ecur prapa apo po shënon përparim?

Kur krahasohet me pjesën tjetër të rajonit, Kosova nuk qëndron keq për sa i përket lirisë së fjalës; ajo ka shtyp të lirë dhe një skenë dinamike të mediave. Unë mund të them atë që dua në Kosovë dhe mund të kritikoj këdo që dua, por kjo liri e fjalës është fituar; nuk erdhi si e mirëqenë në gjenaratën time të gazetarëve. Unë i përkas një gjeneratë ku gazetaret si unë janë fituar për "biseda informative" nga policia serbe në vitin 1998 dhe 1999, kur ne raportim gjatë luftës në Kosovë. Ne filmonim mizoritë dhe më pas i fshihim kasetat nga pjesa tjetër e vendit, megjithatë raportet tona arrinin deri në ekranet botërore. Unë punoja për BBC në atë kohë, sepse shpiktarët ishin të përgjatur nga televizioni publik. Kam themeluar një gazetë në gjuhën shqipe për të zbuluar të vërtetën, ajo është quajtur "Bujku", për të mënjeluar mbylljen e saj. Ishte i vetmi burim i shtypur informues në gjuhën shqipe në Kosovë.

Sa e rëndësishme është liria për personat me nevoja të veçanta dhe si mund të mbështeten?

Familja është shtylla kryesore për çdo person. Edhe në rastin e personave me nevoja të veçanta, familja luan rol vendimtar në arsimimin dhe pranimin e vetes së tyre. Familja duhet t'i mbështesë ata për t'u integruar brenda shoqërisë dhe t'i motivojnë ata të jenë të suksesshëm dhe të guxojnë të ëndërrojnë. Ne po shohim që, në Kosovë, shumë familje vazhdojnë të fshehin anëtarët e familjes që kanë nevoja të veçanta pasi kanë turp për ta ose përballen me paragjykimet nga njerëzit përreth tyre. Ky është një problem drastik që mund të demoralizojë njerëzit dhe t'i privojë ata nga jeta me dinjitet. Nëse dikush nuk ka qasje në arsim ose trajtim dhe mbështetje të duhur nga familja e tyre, ata nuk do të pranohen nga shoqëria në tërësi. Personalisht, mendoj se me mbështetjen e familjes, të gjithë - pavarësisht nga pengesat dhe sfidat - mund të arrijnë t'i japin fund stigmës dhe stereotipeve dhe si rezultat të jenë të suksesshëm. Edhe pas luftës, në jemi përballur me kërcënime kur po hetonim praktikën korruptive dhe diskutonim disa tema tabu. Në një rast në Kosovën e pas luftës, një reporter i BIRN-it u kërcënua me armë zjarri në vendngjarje dhe i ishte konfiskuar kaseta; ne e kemi filluar sulmin dhe e kemi transmetuar. Filluan një seri kërcënimesh dhe gjueti shtrigash, dhe përsëri, ne qëndruam në tokën tonë dhe vazhduam të raportojmë të vërtetën. Ne nuk u dorëzuam para kërcënimeve dhe i kemi raportuar ata që na kanë kërcënuar në polici dhe gjykata, megjithëse kjo nuk ishte mjaft e suksesshme.

Cilat janë sfidat kryesore për një grua kur bëhet fjalë për udhëheqjen e një organizate kaq të madhe? A mendoni se gratë kanë një stil të veçantë menaxhimi?

E kam themeluar BIRN-in në Kosovë me tre persona. Tani është rritur dhe është organizatë e përbërë prej afro 60 personash që punojnë si reporterë, monitorues të gjykatave, hulumtues,

këshilltarë juridikë, menaxherë të projektit, prodhues, teknikë, etj. Është ndër të drejtosh këta njerëz, të cilët kanë energji dhe dinamizëm të qëndrojnë këtu në Kosovë dhe të përmirësojnë vendin. Jam mjaft e motivuar dhe e frymëzuar nga aktivizimi i kolegëve të mi, të cilët nuk e bëjnë këtë punë sepse u them që ta bëjnë. Unë nuk jam duke bërë përpjekje private. Shumica e njerëzve që punojnë për BIRN mendojnë se janë aktorë në këtë OJQ dhe ata sigurohen që jo vetëm që raportojnë për rastet, por i paraqesin ato rastet në polici dhe gjykata kur është e nevojshme, dhe ata shpesh kanë qenë të suksesshëm në këtë gjë. Ata marrin vendim individual për të dëshmuar. Jam e lumtur kur shoh se si reporterët ndjekin korupsionin ose padrejtësinë që shihet në ankesat e qytetarëve që marrim në Kallxo.com, e që është bërë platforma më e besueshme e medias kundër korupsionit në vend me më shumë se 10,000 raporte nga viti 2012. Nuk jam e sigurt se cili është stili im menaxhues, sepse nuk kam vijuar ndonjë shkollë për menaxhim. Në vend të kësaj, unë kam marrë një diplomë master në Studime të Luftës në King's College në Londër, kështu që mund t'ju them vetëm se kam lexuar shumë libra për strategji dhe kam mësuar nga më të mirat, duke parë se si reporterët e BBC-së punojnë në vendin e ngjarjes. Kjo është e kaluara ime. Por, nuk do të thosha që jam unike; në rrjetin BIRN, 5 nga 6 OJQ-të e vendit të BIRN-it drejtohen nga gratë, kështu që ne nuk do të dinim shumë për stilin menaxhues të meshkujve!ve!

Si mund të ndihmojnë mediet dhe qeveria për të mënjeluar stereotipet dhe për të ndryshuar mënyrën e të menduarit në lidhje me barazinë?

Ne duhet të sigurohemi që është një vend i garantuar në tryezë për gratë në të gjitha rolet: në tavolinat editoriale, në panele, në debate televizive, etj. Ne nuk kemi nevojë që t'i ftojme gratë të flasin vetëm për tema që konsiderohen "të buta", por ne duhet t'i përfshijmë ato në çdo temë dhe debat, sa të jetë e mundur. Me qeverinë dhe institucionet, duhet të promovojmë vazhdimisht axhendën feministe, duke i pyetur ato në lidhje me të publikisht në TV. Po e bëj këtë aq shumë, sa që në intervistën time të fundit me kryeministrin Haradinaj, para se të mbaronte intervista, ai vetë dha vullnetarisht një deklaratë në lidhje me faktin se do të dëshironte të bindte vëllezërit e tij që t'ia ndajnë motrës së tyre pjesën e barabartë të pasurisë familjare. Dhënia grave e një pjesë të barabartë në pronën e familjes është një fushatë të cilën unë e kam shtyrë me pothuajse çdo zyrtar publik që unë ftoj në programin tim. Pra, kjo thjesht dëshmon se kur rritni pritjet e zyrtarëve publikë, ata ka më shumë të ngjarë të përfshijnë barazinë gjinore në axhendën e tyre. Fillon të ndodhë edhe nëse nuk e bëni pyetjen!

Çmimin e Gazetarisë Hulumtuese të BE-së e kanë fituar tri gra gazetare

Më 30 tetor 2019, Zyra e BE/PSBE-së mbështeti organizimin e Ceremonisë së Çmimit të Gazetarisë Hulumtuese të BE-së për Ballkanin Perëndimor dhe Turqinë. Çmimi është për njohjen e punës së gazetarëve në çështjet më aktuale në shoqëri, siç janë sundimi i ligjit, transparenca, abuzimi i pushtetit dhe të drejtat themelore, korupsioni dhe krimi i organizuar.

Këtë herë tri gra të guximshme ishin përfitueset të Çmimit: Saranda Ramaj, Koha Ditore (çmimi i parë), Serbeze Haxhijaj, RTK (çmimi i dytë) dhe Ardiana Thaçi, KTV (çmimi i tretë) ishin fituese të çmimit. Në këtë ceremoni, Zëvendësi i Shefes së Zyrës së BE/PSBE-së theksoi se gazetaret duhet të kenë mundësinë të ushtrtojnë funksionin e tyre pa presione dhe ndërhyrje politike, me integritetin më të lartë profesional.

BE i kushton rëndësi të madhe lirisë së shprehjes. Pa pasur lirinë e shprehjes dhe lirinë e mediave, një qytetari e informuar, aktive dhe e angazhuar është e pamundur. Çmimi është krijuar nga Komisioni Evropian për të nxitur lirinë e shprehjes në media dhe mbështetjen e gazetarisë hulumtuese në monitorimin e proceseve të reformës dhe mbajtjen e momentumit historik drejt pranimi në BE.

MARS 2019 - BARAZIA GJINORE NË CIKLIN ZGJEDHOR

VALDETE DAKA: Gratë kanë një ndjenjë më të madhe të përgjegjësisë dhe ato e bartin atë edhe në vendin e tyre të punës

Barazia gjinore gjatë ciklit zgjedhor u diskutua gjatë bisedës së tretë për çështjet gjinore të BE-së, e cila u mbajt të hënën më 25 mars në Prishtinë. Zgjedhjet janë proces kritik që përcakton udhëheqjen politike të një vendi. Sidoqoftë, që gjithëpërfshirja gjinore të bëhet realitet, është e nevojshme që në mënyrë specifike të adresohen pengesat për pjesëmarrjen e grave në të tri fazat e ciklit zgjedhor, në periudhat parazgjedhore, zgjedhore dhe pas zgjedhjeve. Znj. Valdete Daka, kryesuese e Komisionit Qendror Zgjedhor dhe Dr. Annette M. Fath-Lihic, Këshilltare Politike e Shefes së PSBE-së dhe Koordinatorë Ekzekutivë bashkë-kryesuan debatin. Përtej kuotave, duhen masa të tjera për të realizuar pjesëmarrjen e barabartë të grave në politikë. Angazhimi brenda strukturave të partisë politike për të përfshirë dhe mbështetur kandidatët femra është thelbësor. Ne u ulëm me Dakën për të gërmuar më thellë në çështjen e gjinisë dhe grave brenda ciklit zgjedhor dhe procesit zgjedhor në përgjithësi.

Sipas mendimit tuaj, cilat janë sfidat më të mëdha me të cilat përballen gratë në Kosovë?

Në përgjithësi, gratë e kanë më të vështirë dhe përballen me më shumë beteja dhe pengesa nëse dëshirojnë të kenë karrierë dhe arritje profesionale. Unë besoj se kjo është e vërtetë në të gjithë botën, por është një karakteristikë e cila është veçanërisht e vërtetë në vendet e Ballkanit, në shoqëritë patriarkale dhe tradicionale si Kosova, ku gratë kurrë nuk kanë qenë të përfshira plotësisht në sferën profesionale apo politike. Një nga luftërat më shqetësuese është fakti që, edhe pse mund të jesh grua e suksesshme që arrin qëllimet dhe pritjet e tua, kurrë nuk mund të synosh me të vërtetë në majën e piramidës së suksesit. Është edhe më e vështirë të qëndrosh aty. Mund të jeni zëvendës shef, nënkryetar dhe të keni të gjitha llojet e pozicioneve të tjera të larta, por është jashtëzakonisht e vështirë të jesh drejtore, kryetare, drejtuese e industrisë për të cilën synoni, për shkak të faktit se gjithmonë do të vlerësoheni nga burrat. Ndonjëherë, burrat nuk mund të përballojnë kur shohin gratë të shkëlqejnë.

Kishim një presidente femër, por ajo nuk u zgjodh nga njerëzit; Unë besoj se do të ishte e pamundur që ajo të ishte në atë pozicion ndryshe. Burrat nuk mund ta pranojnë me lehtësi faktin që një grua mund të jetë aq e mirë sa ata, apo edhe më të mira. Unë jam kryesuese e Komisionit Qendror Zgjedhor (KQZ), dhe kjo për faktin se, në vitin 2010 askush nuk donte të merrte pozicionin tim, megjë KQZ-ja është institucion shumë i ndërlikuar. Në vitin 2020 do të shënoj dekadën time të parë në këtë pozicion.

Përveç kuotave, si mendoni se mund të inkurajohet pjesëmarrja e grave në jetën politike?

Nga shembuj të caktuar, ne tashmë po shohim se gratë mund të jenë politikanë të mahnitshme, madje pa skemën e kuotave. Skema e kuotave ka luajtur rolin e saj në futjen e grave në parlament. Sidoqoftë, gratë kanë tejkaluar kuotën dhe disa prej tyre tani kanë votat e kërkuara për të garuar dhe për të hyrë në parlament. Vazhdoj të mendoj që, sidoqoftë, është e vështirë për një grua të arrijë kulmin e një institucioni apo partie të caktuar. Sa kryetare femra ka sot në komunat e Kosovës? Përgjigja tregon shumë. Partitë më të mëdha parlamentare nuk kanë ndonjë grua si udhëheqëse të tyre. Nuk jam në dijeni që gratë madje kanë guximin të nominojnë veten ose të nominohen për një angazhim të tillë. Kur gratë mendojnë të emërojnë veten e tyre, ato nuk marrin mbështetjen e duhur nga partia; kjo mund të jetë për faktin se ato janë gra, por edhe për shkak të politikave të brendshme partiake. Meshkujt në përgjithësi e kanë të vështirë të absorbojnë faktin që një grua mund të jetë

Si ka ndikuar të qenit grua në karrierën tuaj në gjyqësor?

Kur pranova të marr postin dhe deri në vitin 2017, shumë njerëz brenda KQZ-së ishin burra. Tani, kemi më shumë gra të përfshira. Të qenit femër ka ndikuar shumë, në fillim u konsiderova kukull, të gjithë donin që unë të bëja vetëm punën time dhe të angazhohesha më pak në gjithçka. Burrat bënin pjesën tjetër. Përveç faktit se isha grua, ishte e vështirë sepse institucioni ishte mjaft i politizuar dhe vështirë për tu menaxhuar, duke dalë nga zgjedhjet e vitit 2010 në Kosovë - me siguri zgjedhjet më të këqija që ndonjëherë janë mbajtur në Kosovë me shumë korrupsion dhe vjedhje. KQZ ishte anatemuar nga të gjithë, ai ishte objektiv i shumë kritikave dhe shtypit të keq. Politika është vetëm për burrat dhe ky është diskursi i përgjithshëm, kështu që për mua kjo ishte një pengesë e dyfishtë.

A mendoni se gratë kanë një stil të veçantë menaxhimi?

Gratë kujdesen për vendin e tyre të punës, njësoj sikurse që bëjnë me familjet e tyre. Që nga fëmijëria, femrat edukohen për të menaxhuar familjen - kjo është thelbi i çdo shoqërie. Kështu, gratë kanë një ndjenjë më të madhe përgjegjësie, të rrënjësuar thellë në ekzistencën e tyre. Gratë krijojnë familje, kujdesen për fëmijët, kanë shumë autoritet dhe ato e bartin këtë tek institucionet e tyre. Tradicionalisht, institucionet e udhëhequra nga gratë janë më të suksesshme. Gratë e trajtojnë vendin e tyre të punës ashtu si trajtojnë shtëpinë e tyre, me shumë kujdes dhe dashuri. Kjo është diçka që nuk e shoh tek burrat. Burrat e trajtojnë vendin e tyre të punës shumë sipërfaqësisht; ata kanë një orar të caktuar dhe jo gjithmonë duken fleksibël. Gratë bëjnë menaxhim mikro. Kjo është edhe mënyra në të cilën jam përpjekur të bashkëpunoj gjatë kohës time këtu. Mundohem të shikoj çdo detaj, të kryejë çdo detyrë me pasion dhe vullnet.

Si është përmirësuar menaxhimi i zgjedhjeve që nga fillimi i mandatit tuaj?

Kam filluar punën në Komisionin Qendror të Zgjedhjeve kur ishte në një gjendje tejte kaotike. Gradualisht, kam mësuar edhe gjatë rrugëtimit tim përmes procesit, veçanërisht pas zgjedhjeve të tmerrshme të vitit 2010. Të mos harrojmë se zgjedhjet e fundit që kemi pasur në tetor ishin të mahnitshme. Më 6 tetor 2019, ne e ngritëm veten në atë që unë dua ta quaj zgjedhje skandinave - duke ditur se vendet skandinave janë shembull i shkëlqyeshëm për procesin zgjedhor. Gjithçka ishte e organizuar në mënyrë të përkryer dhe subjektet politike treguan kulturë të madhe politike. Pa modesti, menaxhimi i zgjedhjeve është përmirësuar shumë në dekadën e fundit. Deri në vitin 2010, Komisioni Qendror i Zgjedhjeve ishte pjesë e OSBE-së, duke vepruar si një lloj produkti që punon nën ombrellën e OSBE-së. Sot, falë misionëve ndërkombëtare, institucioneve kombëtare dhe stafit tonë, kemi një shkallë të jashtëzakonshme të arritjeve. Misionet ndërkombëtare të vëzhgimit na vlerësojnë pozitivisht bazuar në zgjedhjet e fundit. Jam e kënaqur që në ditët e sotme njerëzit nuk flasin më për manipulime, vjedhje industriale dhe për një proces zgjedhor të shtrembëruar.

Majlindë Sinani Lulaj, Zëvendës Avokate e Popullit

Majlindë Sinani Lulaj është Zëvendës Avokate e Popullit prej janarit 2018. Ajo është aktiviste për të drejtat e njeriut, e përfshirë drejtpërdrejt në avokimin dhe promovimin e të drejtave të njeriut, me fokus në lirinë e fjalës, duke përfshirë lirinë e medieve dhe qasjen në dokumente publike; të drejtat socio-ekonomike dhe politike, përfshirë barazinë gjinore, etj. Ajo ishte e angazhuar si konsulente nga UNFPA, për të kryer një Vlerësim Kombëtar të Shëndetit Riprodhues dhe të Drejtave. Përvoja e saj e mëparshme është e lidhur me Projektin e Regjistrimit në Kosovë, Ministrinë e Administratës Publike dhe Parlamentin.

Një nga fokuset e Institucionit të Avokatit të Popullit në Kosovë është avancimi i barazisë gjinore. Në vitin 2019, në vazhdim të zgjedhjeve parlamentare të Kosovës, Avokati i Popullit ngriti padi kundër Komisionit Qendror të Zgjedhjeve në lidhje me diskriminimin gjinor në listën e kandidatëve të subjekteve politike për Zgjedhjet Parlamentare të vitit 2019. Avokati i Popullit kërkonte zbatimin e ligjit për Barazi Gjinore në procesin zgjedhor, që do të thotë përfaqësim 50% i kandidatëve të të dy gjinive në listën e kandidatëve politikë për zgjedhjet e përgjithshme. Avokati i Popullit e ka paraqitur këtë si një institucion të barazisë në bazë të ligjit për Barazi Gjinore, si dhe një institucion me kompetenca të përcaktuara edhe me Ligjin për Mbrojtjen nga Diskriminimi.

PRILL 2019 – GJINIA DHE RINIA

JOVANA RADOSAVLJEVIC: Shoqëria i mëson gratë të kërkojnë falje dhe i dekurajon ato të shprehin hapur mendimin e tyre

Më 23 prill 2019, u mbajt sesi i katërt "Bisedat Gjimore të BE-së" në Shtëpinë e Evropës në Mitrovicën e Veriut. Më shumë se 40 përfaqësues të shoqërisë civile nga Prishtina dhe Mitrovica e Veriut diskutuan temën e gjinisë dhe rinisë. Të rinjtë nga komunitete të ndryshme theksuan rëndësinë e aktivizmit në qëndrimet sfiduese, rolet gjimore dhe stereotipet në shoqërinë e sotme. Si agjentë të vërtetë të ndryshimit, ata përshkruan rëndësinë e rolit të tyre në lobim për zbatimin e barazisë gjimore dhe legjislacionit në lidhje me të rinjtë, përpjekjet e rritura për të qenë pjesë e vendimmarrjes dhe vendosja e dialogut ndërmjet grupeve të ndryshme të interesit. Përkundër dallimeve, u arrit pajtimi se gratë e reja përballen me sfida të ngjashme në Ballkanin Perëndimor. Ndërsa duhet të kryejnë shkollë, studime universitare dhe të punësohen po aq sa të rinjtë meshkuj, gratë e reja pritet të synojnë të jenë nëna, bashkëshorte dhe të ndihmojnë familjen në forma të ndryshme. U diskutuan gjithashtu edhe sfidat e anëtarëve të

rinj të komunitetit LGBTI. Jovana Radosavljevic, Drejtoreshë Ekzekutive e Nismës së Re Sociale, një e re nga Leposaviqi që përfaqëson shoqërinë civile, na jep një pasqyrë të sfidave me të cilat përballen të rinjtë në Kosovë, veçanërisht gratë dhe ato që u përkasin grupeve të cënueshme.

Sa ndryshe është të jesh grua e re nga të qenit burrë i ri në Kosovë dhe në rajonin e Ballkanit në përgjithësi?

Edhe pse ka pasur përparim të rëndësishëm në Ballkanin Perëndimor kur bëhet fjalë për rolin e grave dhe burrave të rinj, ne propë biem në mënyrë dërmuese në stereotipat dhe modelet e sjelljes patriarkale. Gratë e reja inkurajohen të ndjekin arsimin e lartë dhe një karrierë, por pritet të përmbushin rolin e një nëne, gruaje dhe amvise. Pritet e shoqërisë prekin gjithashtu të rinjtë; ata vazhdojnë të jenë nën presion për të arritur dhe ruajtur rolin e një ofruesi dhe janë të pakënaqur nëse tregojnë ndonjë dobësi. Shoqëria gjithashtu i mëson gratë të kërkojnë falje, duke i dekurajuar ato të shprehin hapur mendimin e tyre ose të ndjekin një mënyrë jetese që nuk i përshtatet modelit. Si rezultat, gratë kanë tendencë të jenë më të pasigurta rreth aftësive

të tyre dhe kanë tendencë të tërhiqen, ndërsa shpesh burrat marrin përsipër përgjegjësi për të cilat nuk janë të kualifikuar. Ekziston një stereotip në të gjithë Ballkanin Perëndimor që gratë, pavarësisht nga profesioni i tyre ose niveli i përgjegjësisë që mbajnë në vendin e punës, duhet të martohen dhe të kenë fëmijë në mënyrë që të konsiderohen të suksesshme. Kjo është një barrë e rëndë. Ekziston nevoja për të edukuar si burrat ashtu edhe gratë në shoqërinë tonë. Për shkak të normave shoqërore dhe roleve tradicionale, gratë nuk e lënë veten të ndërrojnë dhe kërkojnë jetën që i bën ato të lumtura.

Stereotipet e asaj që pritet nga gratë e reja në Kosovë janë akoma një realitet - a po ndryshojnë gjërat?

Stereotipet janë të pranishme kudo në Kosovë, por shoqëria ngadalë po ndryshon. Gratë konsiderohen ende të suksesshme nëse martohen dhe kanë fëmijë. Të kesh një punë është diçka shtesë, por është martesë që do ta karakterizojë një grua si të suksesshme në sytë e komunitetit. Ende, gratë pritet të punojnë, martohen dhe rritin fëmijë. Gruaja në Kosovë ende mbart barrën e të pasurit tri punë: punën e tyre të paguar, punën e shtëpisë dhe rritjen e fëmijëve. Gjithashtu, gratë inkurajohen gjithnjë e më shumë të ndjekin një karrierë, por ato kanë më pak të ngjarë të përfundojnë në pozita udhëheqëse ose vendimmarrëse. Kur bëhet fjalë për angazhimin politik, edhe pse ka shembuj të shumtë pozitivë, femrat politikane shpesh konsultohen për tema të buta, d.m.th. gjinia, ndërsa "temat serioze" janë përgjegjësi e burrave. Brezi i ri i udhëheqësve femra në sektorë të ndryshëm në Kosovë sjell shpresë. Këta shembuj pozitivë duhen inkurajuar dhe integruar, ndërsa komuniteti në tërësi duhet të edukohet më tej për këtë çështje.

Na tregoni pak për përvojën tuaj si grua e re profesioniste?

Si serbe e Kosovës nga Veriu i Kosovës dhe si grua e re, nuk ka qenë e lehtë të gjëj vendin tim dhe të arrij njohje në rrethin tim profesional. Duke qenë nga një pakicë etnike, e re dhe femër, unë jam përballur me shumë pengesa në rrugën time profesionale. Kam investuar kohë dhe energji në edukimin tim për të qenë e sigurt se kush jam dhe çfarë di. Nëse nuk do të kisha investuar në arsim dhe të kisha punuar shumë, nuk jam e sigurt se do të kisha besim të mjaftueshëm për të marrë përsipër sfidat profesionale që kam sot. Sot, unë jam duke thyer barrierat e padukshme në rrugën tim.

tim. Menaxhoj një OJQ të suksesshme. Marr vendime ekzekutive. Kam burra në ekipin tim që nuk e konsiderojnë veten më të mirë për shkak të gjinisë së tyre. Inkurajoj gratë përreth meje të angazhohen më shumë dhe të synojnë më shumë. Kjo reflekton në mënyrën sesi burrat në rrethin tim perceptojnë gratë. Gratë në përgjithësi duhet të punojnë më shumë se burrat për të arritur të njëjtat rezultate dhe për të fituar respekt dhe njohje. Gratë shpesh nënvlerësohen, nuk merren seriozisht ose injorohen. Prandaj, duhet të punojmë dy herë më shumë për të marrë të njëjtat rezultate sesa burrat.

Të drejtat e komunitetit LGBTI janë ende çështje që kërkon trajtim në Kosovë, por aktivistët e rinj po bëjnë përpjekje të madhe për të bërë ndryshime. Çfarë është e nevojshme për të ndryshuar mentalitetet në një shoqëri tradicionale?

Për të ndryshuar me sukses mentalitetet në një shoqëri tradicionale, duhet të ekzistojë vullneti politik, një hapësirë e sigurt për diskutim publik dhe afirmim publik të komunitetit LGBTI. Roli i medieve është thelbësor në krijimin e një diskursi të ri, duke krijuar histori pozitive dhe afirmuese në të gjitha anët e shoqërisë. Sot, duhet guxim për të dalë, dhe për këtë arsye duhet të garantohen mekanizma të sigurisë dhe përfshirjes. Dhe në fund, përveç vullnetit politik dhe ndryshimit të diskursit, të rinjtë dhe të moshuarit duhet të arsimohen.

Të rinjtë kanë shumë për të thënë, por zërat e tyre nuk dëgjohen gjithmonë. Çfarë mendoni se institucionet mund të bëjnë për të siguruar që të rinjtë të përfaqësohen?

Institucionet duhet të inkurajojnë diskutimin dhe të krijojnë hapësirë për dialog. Përgjegjësia e tyre duhet të jetë të edukojnë të rinjtë për të drejtat e tyre dhe t'i inkurajojnë ata të marrin pjesë në mënyrë aktive dhe kuptimplote. Duhet të ofrohet hapësirë për udhëheqësit e rinj. Të rinjtë duhet të inkurajohen të jenë më aktivë në politikë. Shembuj pozitivë duhet të promovohen për të treguar se vendimet mund të ndikohen. Dhe në fund, elitat politike duhet të edukohen për njohuritë dhe idetë e reja që të rinjtë mund të sjellin në shoqëri.

Lend Mustafa, aktivist i guximshëm dhe një zë i hapur

"Të jesh transgjinatori i parë që flet hapur në Kosovë për identitetin tim gjinor është diçka që mund ta konsideroja privilegj. Të jetosh në një nga vendet më homofobike dhe transfobike në Ballkan, personalisht nuk prisja shumë që në fillim. Në fakt isha përgatitur për më të keqen atëherë. Në shoqërinë tonë gjërat në të vërtetë po zhvendosen në 5 vitet e fundit. Mboj mend kur njerëzit më thoshin të mos dilja sepse është e rrezikshme dhe mund të përfundoja shumë keq. Por ja ku jemi, jo vetëm që jam jashtë si një djalë transgjinator, ka qark shumë njerëz të tjerë LGBTQ+ (sidomos adoleshentë) që janë të hapur dhe adresojnë çështjet për komunitetin LGBTI. Brezi i ri është plot shpresë, plot shpirt për të bërë një ndryshim dhe ata do ta bëjnë. Ata janë aq të fortë dhe frymëzues".

Njerëzit transgjinatorë kanë një identitet gjinor ose shprehje gjinore që ndryshon nga gjinia e tyre e caktuar gjatë lindjes. Lend Mustafa ka lindur si femër/vajzë, por po kalon drejt të qenurit burrë. Lend Mustafa ka qenë me krenari njeri nga pjesëmarrësit e bisedimeve tona gjinore në BE, dhe kjo është ajo që ai ka për të thënë për komunitetin LGBT dhe pranimin e tij në Kosovë.

"Në momentin që vendosa të dilja, dhe të dilja atje për të luftuar për të drejtat tona, kishte shumë gjëra prej të cilave duhej të hiqa dorë. Miqat, punët, rrethi, anëtarët e familjes. Unë u desh të filloja përsëri, por isha i përqendruar dhe i vendosur për të frymëzuar njerëzit e tjerë LGBTI. Nëse flasim sinqerisht, institucionet nuk janë aq premtoese. Kur bëhet fjalë për të drejtat e njeriut dhe veçanërisht të drejtat e komunitetit LGBTI në Kosovë, unë kam qenë shumë i zhgënjyer shumë herë. Gjërat duhet të shtyhen përpara nga aktivistët vazhdimisht dhe asgjë në lidhje me të drejtat e komunitetit LGBTI nuk është prioritet. Sidoqoftë, disa njerëz që punojnë në institucionet publike më japin shpresë ndonjëherë, nuk do të ishte e drejtë të përgjithësohen të gjithë. Aktualisht, përqendrimi im është zhvendosur në komunitet, në kulturë. Kam mësuar se pa marrë parasysh sa do të shtyja për një kauzë specifike, ajo gjithmonë do të jetë më pak e fuqishme nëse nuk e kam komunitetin me vete. Unë aktualisht po mbledh sa më shumë njerëz për një valë të re, ku të gjithë me ngrihem në të njëjtën kohë dhe shkojmë të marrim atë që meritojmë, që nuk është asgjë tjetër përveç barazi, siguri dhe dashuri. Në kemi një kulturë kaq të fortë, kemi histori si komunitet dhe duhet ta përdorim këtë për të fuqizuar njerëz të tjerë dhe veten tonë. Kur të ngrihem i të gjithë, në të njëjtën kohë dhe në të njëjtën rrugë, vetëm atëherë do të marrim të drejtat tona pa dyshim" thotë Lend i në këtë intervistë të shkurtër që kemi bërë me të.

MAJ 2019 – GRATË NË BIZNES

ARTA SHEHU: Gratë nganjëherë kufizojnë veten, sepse kanë tendencë të bien në stereotipe

Maj 2019 kishte të bënte i tëri me gratë në biznes. Për të diskutuar rolin e grave në ekonomi dhe në kuadrin e kampingut të sponsorizuar nga BE-ja, Le të flasim për Ekonominë, Biseda e Pestë për Gjininë ishte më shumë sesa një debat. Një ngjarje e kombinuar një ditore ka përfshirë lansimin e raportit “Kuota gjinore në bordet e korporatave në Kosovë”, një diskutim në panel për Gratë në Biznes, dhe një Sesion Informativ me bizneset start-up, me përqendrim në biznesin e udhëhequr nga gratë dhe rëndësinë e mentorimit. Në partneritet me koalicionin për të drejtat e barabarta për të gjithë, një koalicion i OJQ-ve i mbështetur nga zyra e BE-së në Kosovë, në këtë aktivitet morën pjesë më shumë se 80 pjesëmarrës nga komuniteti i biznesit, organizatat e shoqërisë civile, studentët, institucionet qeveritare dhe ambasadat. Arta Shehu, bashkëthemeluese e Labbox dhe jCoders Academy, ishte një nga pjesëmarrëset, dhe këtu është fjala e saj për këtë temë. Ngjarja u prezantua nga ambasadorja Apostolova.

Gratë, teknologjia, ndërmarrësia ... këto terma dukeshin pothuajse pa ndonjë përputhje vetëm disa vjet më parë në Kosovë. Si keni arritur t'i bëni ato terma të bashkë-ekzistojnë?

Përvoja ime sipërmarrëse filloi si dëshirë për të kontribuar në përmirësimin e arsimit dhe mundësive arsimore që janë të rëndësishme për brezin tonë të ri. Si inxhinieri e shkencave kompjuterike, kam pasur mundësinë të punoj në këtë fushë dhe të kuptoj fuqinë që krijimi me teknologji mund të sjellë. Unë jam nënë e tri vajzave dhe është e rëndësishme për mua që t'u jap fëmijëve të mi mundësi që të përgatiten për të ardhmen e tyre. Duke pasur parasysh që jetojmë në shekullin XXI, ku teknologjia është në thelb të shumicës së gjërave që bëjmë, përgatitja e fëmijëve të përdorin teknologjinë si mjet për të krijuar, është ndërë dhe ndjehet akoma si punë shumë e rëndësishme. Kam filluar me jCoders Academy, një kompani që ofron programe që mësojnë gjuhë programimi, elektronikë dhe robotikë për fëmijët, pasi për mua çdo rrugë tjetër më dukej e barrikaduar. Të jesh në gjendje të drejtosh një biznes të qëllimshëm dhe të drejtosh vizionin dhe misionin e tij është përgjegjësi e madhe, dhe jCoders

ka të bëjë më shumë sesa thjesht me fitimin. Ne motivohemi nga mundësitë që mund të krijojmë për fëmijët tanë në të ardhmen, dhe ne vazhdojmë të ndërtojmë përvoja të reja të të mësuarit, mjete të reja për ta bërë teknologjinë e të mësuarit përvojë argëtuese, angazhuese dhe përkatëse për fëmijët.

A pajtoheni me besimin se gratë duhet të dëshmojnë veten e tyre dy herë më shumë se burrat, në mënyrë që të arrijnë të njëjtin nivel në mjedisin e biznesit? Vare! Jam në dijeni që ka akoma ambiente pune ku vendimmarrësit kryesorë janë burra, dhe kjo mund ta bëjë të vështirë për gratë që të përparojnë në karrierën e tyre. Ende është e pamohueshme që ekzistojnë stereotipe gjinore në vendin e punës. Sidoqoftë, gjithashtu besimi im është që jo vetëm burrat por edhe gratë mendojnë në stereotipe, dhe ndonjëherë edhe kufizojnë veten, sepse ato kanë tendencë të bien në një stereotip të caktuar. Gjatë pesë viteve të fundit të përvojës sime si sipërmarrëse, kam parë interes të shtuar për t'i mbështetur gratë të jenë të suksesshme në mjedisin e biznesit, dhe kjo më bën me të vërtetë të lumtur. Ne kemi nevojë për diversitet në mjediset tona të punës, dhe kjo nuk është një domosdoshmëri që është e pranishme për shkak të barazisë, por është domosdoshmëri për produktivitet dhe rritje të biznesit për çdo biznes që ka intere

Çfarë mendoni se një menaxhere femër mund të sjellë në një kompani ose organizatë ose në ndonjë mjedis tjetër pune?

Në përvojën time, duke punuar me burra dhe gra, nuk është gjinia ajo që përcakton cilësitë menaxheriale; janë personalitetet dhe aftësitë e njerëzve që luajnë ato role. Do të doja të shoh më shumë gra që besojnë në veten e tyre që ato mund të marrin role udhëheqëse. Pjesën më të madhe të kohës, kufijtë që mendojmë se kemi janë vetëm në mendjen tonë.

Përveç stereotipeve, si mund ta lehtësojë Kosova punën për ndërmarrëset femra ose punëtorët femra që të integrohen më tej në tregun e punës? A mendoni se ligjet duhet të ndryshojnë?

Edukimi, fuqizimi dhe modelet e roleve. Duhet të flasim më shumë për suksesin e ndërmarrëseve femra. Ne duhet të kemi pritshmëri më të larta nga gratë, dhe jo t'i kufizojmë ato në çfarë ato mund të bëjnë. Ne gjithashtu kemi nevojë për gra që janë të sigurta në ato që janë të afta dhe janë mjaft të guximshme për të kërkuar mundësi. Ne duhet të shohim dhe të dëgjojmë më shumë për sukseset e grave duke prezantuar punën e tyre dhe duke folur lidhur me storiet. Personalisht, unë mendoj se Kosova është një vend i shkëlqyeshëm për gratë ndërmarrëse. Ligjet janë Miqësore për gratë, dhe ato inkurajojnë dhe madje kërkojnë pjesëmarrjen e grave në qeveri dhe pozicione të tjera të lidhura me publikun. Mjedisi është gjithashtu shumë mbështetës për gratë. Unë do të thosha që, ndonjëherë, gjithçka që na ndan nga një mundësi është guximi për të dalë dhe për të provuar një herë.

A mendoni se jeni pioniere në fushën tuaj që keni hapur derën për gratë e tjera që t'ju ndjekin? Apo, a mendoni se jeni thjesht një rast 'e vetmja' dhe që gratë do të vazhdojnë të luftojnë për të arritur atë që ato mundin

Unë nuk e konsideroj veten si një rast, si 'e vetmja'. Unë jam njësoj si shumë gra të tjera. Unë jam frymëzuar nga arritja e grave të tjera në Kosovë. Sidoqoftë, të bërit biznes nuk është një detyrë e lehtë; kërkon vizion, qëndrueshmëri, besim, punë ekipore, vetëbesim dhe vetë-kritikë, dhe besoj fuqimisht se ka shumë vajza dhe gra që janë të pajisura për këtë detyrë. Në përgjithësi, nuk mendoj se duhet të kemi frikë nga dështimi. Dështimi është i pashmangshëm, por gjithashtu nuk është fundi. Ne kemi tendencë të harrojmë se numri i shanseve që marrim në jetë nuk varet nga sa të tjerë na japin, por sa i japim vetes.

Mentorimi i së Ardhmes Sonë - një program mentorimi për të ndihmuar studentët kosovarë që të shkëlqejnë

Mentorimi i së Ardhmes Sonë (MF) është program mentorimi për të ndihmuar studentët kosovarë. Ky program tashmë shërben si një pikë takimi për profesionistët dhe një hapësirë për ata për të shkëmbyer përvojë profesionale. Ky mekanizëm i rrjetëzimit siguron një vend për komunitetin për të komunikuar dhe përfituar në fusha të ndryshme. Themelueset e MF, Bjondina Rexha dhe Vjosa Morina, na ofrojnë një përmbledhje të shkurtër se si lindi ideja dhe deri në çfarë mase programi ka pasur efekt tek studentët kosovarë të regjistruar. "Ne po pinim kafe një ditë në Dit' e Nat" dhe po flisnim për vitet tona të studimeve në Universitetin e Prishtinës. Ne kemi folur për mënyrën sesi universiteti kishte shumë studentë dhe se si profesorët nuk mund të na kushtonin vëmendje individuale, për të na ndihmuar dhe udhëzuar në arritjen e qëllimeve tona. Këtu kishim filluar të shkëmbejmë ide se si mund të krijojmë një mjet që mund t'u japë studentëve të Kosovës mundësitë që ne nuk i kishim. Bazuar në këtë diskutim, ne ndamë përvojat dhe kërkuam në internet për mekanizma të ndryshëm që shpesh të ndryshme i përdorin. Duke mbledhur informacione dhe ide të mundshme, pjesë-pjesë, ne filluam të bashkojmë programin e MF-së.

Ne nuk ishim të sigurt se ky program i mentorimit do të funksiononte kur kërkuam nga profesionistët shqiptarë në

rrjetin tonë që të ishin pjesë e tij në mënyrë vullnetare. Për ta kuptuar, filluam të shkruajmë në shumë profile të ndryshme për të parë nëse do të merrnim përgjigje pozitive, dhe ne u çuditëm nga rezultat! Kështu e dinim se do të bënim këtë punë! Na u desh gati një vit që të bënim gjithçka, ndërsa u këshilluam edhe me shumë mentorë ekzistues të programit tonë", thotë Vjosa.

Gjatë periudhës 2018–2019, MF filloi raundin e parë të programit të mentorimit, me 43 studentë të mentoruar. Pas tetë muajsh që secili student u mbështet nga mentorë individualë dhe ishte pjesë e trajnimit, transformimet fillëtare ishin të dukshme.

"Ne jemi aktualisht në procesin e intervistimit të aplikantëve studentë për raundin e dytë të programit. Ajo që kemi vërejtur deri më tani është se, këtë vit, aplikuesit dinë më shumë rreth programit tonë, qoftë duke dëgjuar për dikë që ishte në raundin e parë, ose duke e hasur atë në media sociale. Por, ajo që më pëlqen më shumë është se mjaft prej tyre prisnin thirrjen për t'u hapur që në raundin e parë, dhe ata ishin të kujdesshëm për të mos e humbur atë. Unë mendoj se, brenda dy viteve, ne kemi vendosur pozicionin tonë midis të rinjve. Ne gjithmonë përpigemi të punojmë më shumë në mënyrë që të sigurojmë edhe më shumë mundësi për studentët. Ne kemi nënshkruar memorandume mirëkuptimi me kompani dhe organizata të ndryshme në Kosovë, në mënyrë që t'u ofrojmë studentëve tanë praktikë, trajnime dhe mundësi punësimi brenda këtyre institucioneve partnere. Unë dhe Vjosa kemi dy vjet që po ndërtojmë programin e MF në baza vullnetare, pavarësisht se kemi një orar të ngjeshur me punët tona të rregullta. Studentët me të cilët takohemi çdo ditë dhe entuziazmi i tyre drejt programit tonë janë arsyeja që ne vazhdojmë akoma me programin tonë ", shton Bjondina Rexha.

QERSHOR 2019 – PËRFSHIRJA GJINORE NË SEKTORIN SHËNDETËSOR

JEHONA BINISHI HYSA: Ne duhet t'i përgatisim gratë që në moshë të re për t'u përfshirë në sistemin shëndetësor në Kosovë

Më 17 qershor, në Shtëpinë e Evropës u zhvillua Biseda Gjimore e BE-së "Integrimi gjinor në sektorin shëndetësor". Në këtë aktivitet morën pjesë përfaqësues të Ministrisë së Shëndetësisë, organizatave të shoqërisë civile, organizatave ndërkombëtare dhe, më e rëndësishmja, mjekë dhe infermierë.

Debat i gjallë dy-orësh u përqendrua në pyetje të tilla si: "A adresohen nevojat specifike shëndetësore të grave sa duhet në institucionet e kujdesit shëndetësor në Kosovë?" dhe "Si i konsideron hulumtimi mjekësor dallimet gjinore?"

Ky diskutim trajtoi aspektet gjinore të kujdesit shëndetësor, parandalimin dhe edukimin. Pjesëmarrësit shtjelluan sfidat me të cilat përballlet sektori shëndetësor i Kosovës dhe si integrimi gjinor mund të ndihmojë në përmirësimin e mirëqenies së grave. Sipas raportit të vendit për Kosovën 2019, rreth 20% e popullsisë nuk kanë

qasje në shërbime shëndetësore për shkak të varfërisë ekstreme. U shpreh pajtimi se ende ka shumë sfida para nesh. Ndërsa një sistem i dobët i kujdesit shëndetësor prek të gjithë, gratë preken në veçanti. Mungesa e ndihmës së duhur gjatë lindjes ose nevoja për të dedikuar burime dhe strategji për të parandaluar kanceret që prekin veçanërisht gratë, siç është kanceri i gjirit, u diskutuan gjatë debatit. Në diskutim hyri gjithashtu tema e aborteve selektive, si dhe situata e grave në pozitat vendimmarrëse në institucionet shëndetësore.

Ne intervistuar Jehona Binishi Hysa, gjinekologe dhe obstetër që punon në Spitalin Special Bahceci, dhe pjesëmarrëse e Bisedës së gjashtë të BE-së për Gjininë, lidhur me gjininë në sektorin shëndetësor.

A zbatohet politika e integritimit gjinor në institucionin shëndetësor ku punoni?

Në këtë drejtim, unë mund të flas vetëm në emër të institucionit ku punoj. Ky është institucion privat ku pranojmë pacientë dhe vlerësojmë probleme të ndryshme që mund të kenë, veçanërisht kur bëhet fjalë për infertilitetin (vështirësi për të mbetur shtatzënë në mënyrë natyrale), dhe përpiqemi të gjejmë një zgjidhje të përshtatshme. Ekipi ynë është i përbërë nga personeli mjekësor kryesisht femra në të gjitha fushat, duke filluar nga menaxhimi i pacientëve dhe koordinimi i problemeve deri te procesi i diagnostikimit dhe trajtimit. Kjo do të thotë që integrimi i grave në institucion është dukshëm më i lartë se ai i burrave, dhe niveli i tyre i trajnimit nga menaxherët e ndërmarrjes në menaxhimin e situatave dhe trajtimin e pacientëve është shumë i lartë.

Sipas mendimit tuaj, në ç'masë përdoret integrimi gjinor në sektorin e shëndetit publik në Kosovë, si në nivelin qendror ashtu edhe në atë lokal?

Integrimi gjinor në institucionet e shëndetit publik, si në nivel lokal edhe në nivel qendror përbëhet nga integrimi i perspektivës gjinore në raste të statusit të përcaktuar akademik të cilat janë të domosdoshme për institucionet përkatëse ose qarqet politike, për të përbushur dhe akomoduar standarde të caktuara. Sipas mendimit tim personal, në sektorin e shëndetit publik në Kosovë po shohim një numër relativisht të vogël të grave që përfshihen në pozita të rëndësishme udhëheqëse ose vendimmarrëse.

Cilat janë sfidat më të mëdha për tu kapërcyer për të siguruar qasje më të mirë në kujdesin shëndetësor për gratë?

Sfidat më të mëdha për përfshirjen e grave në sistemin e kujdesit shëndetësor kryesisht përfshijnë përgatitjen e grave në mënyrë profesionale në fushën ku dëshirojnë të punojnë, ndërtimin e besimit dhe vetëvlerësimit të tyre në lidhje me përgjegjësitë e tyre. Gjithmonë duhet të kemi në konsideratë implikimet e rrethinës sonë dhe mentalitetin tonë në dekurrimin e grave për të marrë ndonjë përgjegjësi të veçantë. Grave në Kosovë shpesh u mohohen disa përgjegjësi. Mbështetja morale, së bashku me aftësimin profesional, do të ndikonin pozitivisht në një qasje të suksesshme të grave, në këtë rast ndaj shërbimeve shëndetësore publike. Një sfidë tjetër mbetet mbështetja financiare - nëse gratë do të kishin mbështetje financiare, motivimi i tyre do të ishte më i lartë dhe ato do të shkëlqenin më shumë në karrierën e tyre.

Krahasimi i kujdesit shëndetësor në institucionet private dhe ato publike të kujdesit shëndetësor - sipas mendimit tuaj, si ndërlidhen secila prej tyre me qasjen në kujdesin shëndetësor për gratë në veçanti?

Bazuar në përvojën time, në institucionet private qasja në shërbime të kujdesit shëndetësor është më e mirë dhe më afër asaj që duhet të jetë norma, sepse fluksi i pacientëve që kërkojnë shërbime është pothuajse një e pesta e kërkesës në shërbimet publike shëndetësore. Duhet pasur parasysh se shërbimet shëndetësore private në Kosovë kërkojnë pagesa, dhe për këtë arsye kërkesa është më e ulët për shkak të mungesës së sigurimit shëndetësor individual. Pra, elementi financiar mbetet një nga faktorët kryesorë në krahasimin midis sistemeve shëndetësore private dhe publike.

Cilat janë sfidat më të mëdha shëndetësore për gratë kosovare? A ka të dhëna të mjaftueshme statistikore për të mbështetur punën kërkimore dhe analizën?

Në Kosovë, të dhënat statistikore nuk ekzistojnë kur bëhet fjalë për gratë dhe sektorin e shëndetësisë. Ne nuk kemi statistika për probleme të caktuara shëndetësore që marrin jetën e shumë grave në Kosovë, siç është kanceri i gjirit ose kanceri i qafës së mitrës. Nëse të dhënat do të ishin të disponueshme, ne do të ishim në gjendje të ulim shkallën e vdekshmërisë së grave që diagnostikohen me sëmundje të tilla dhe të parandalojmë vdekjet e ardhshme në Kosovë. Sipas mendimit tim, mungesa e të dhënave të sakta i bën gratë kosovare të hezitojnë të përfshihen në një sfidë në shëndetësi apo menaxhim.

Nëse do të kishe fuqinë ta bëje këtë, si do ta përmirësoje sistemin e kujdesit shëndetësor në tërësi? Dhe si do ta përmirësonit sistemin e kujdesit shëndetësor, veçanërisht për gratë?

Do të filloja nga shkollimi fillor dhe imesëm, duke rritur ndërgjegjësimin në mesin e vajzave dhe adoleshentëve të rinj për përgjegjësitë që ata mund të merrnin në të ardhmen. Lëndët shkollore duhet të ndërtojnë besim tek gratë, në mënyrë që ato të mund të bëjnë më shumë në të ardhmen, të ndjekin ëndrrat e tyre dhe të marrin jetën në duart e tyre. Mësimdhënëset femra duhet të mbështeten më mirë dhe t'i mbështesin më shumë nxënësit e tyre për të forcuar aftësitë e tyre. Sa i përket sistemit të kujdesit shëndetësor, programet e shkëmbimit janë një mënyrë e shkëlqyeshme për gratë në Kosovë të mësojnë nga ekspertët ndërkombëtarë, si dhe të fitojnë përvojë të sistemeve të tjera në të gjithë Evropën.

Disa fakte dhe shifra mbi Gratë dhe Shëndetin në Kosovë

Direkt nga Analiza Gjinore e Financuar nga BE-ja

- Në institucionet shëndetësore punojnë më shumë gra sesa burra. Të dhëna të ndara gjinore për profesionet mungojnë, por gratë profesioniste pretendojnë se pozicionet e menaxhimit duket se janë zënë kryesisht nga burrat.
- Qasja në kujdesin shëndetësor mund të ndryshojë për gratë dhe burrat, duke përfshirë bazuar në përkatësinë etnike dhe vendndodhjen gjeografike. Kufijtë socio-kulturorë dhe qasja në financa dëmtojnë mundësinë e grave për kujdes shëndetësor.
- Më shumë femra përdorin farmaceutikë pa recetë (17%) krahasuar me meshkujt (12%) dhe ka më shumë të ngjarë të pranojnë përdorimin e qetësuesve për të lehtësuar ankthin dhe stresin. Stigmat sociale lidhur me shëndetin mendor, shqetësimet e konfidencialitetit dhe kujdesi i paqashtëm i shëndetit mendor kontribuojnë në vetë-trajtimin.
- Edhe pse është e paligjshme dhe këto raste raportohen rrallë, ekziston një besim se abortet selektive në baza gjinore ende ndodhin, duke favorizuar djemtë (110:100).
- Shumica e kosovarëve që janë aktivë në aspektin seksual (64%) nuk përdorin kontraceptivë. Pak njerëz duket se mësojnë për përdorimin e kontraceptivëve në shkollë, dhe mësuesit raportohet se rregullisht anashkalojnë arsimin e shëndetit riprodhues pa u mësuar atë nxënësve. Disa ofrues të kujdesit shëndetësor ndajnë informacion të pasaktë për kontraceptivët.

KORRIK 2019 – GRATË NË ART

ZANA HOXHA: Unë e përdor teatrin për të avokuar për çështje sociale që përqendrohen në ngritjen e vetëdijes për dhunën me bazë gjinore, të drejtat e njeriut dhe diversitetin

Në korrik, sesioni i shtatë i Bisedave Gjinore të BE-së, i organizuar në hapësirën e tepihut të kuq të Festivalit Ndërkombëtar të Filmit PriFest-Prishtina, trajtoi çështjen e grave në art. Biseda u bashkë-kryesua nga Drejtoresha e Festivalit Vjosa Berisha dhe Reyes Charle, Këshilltare Gjinore në PSBE. Regjisore filmi, aktore, piktore, akademike, përfaqësues të qeverisë dhe institucioneve të nivelit lokal diskutuan sfidat dhe mënyrat përpara për gratë në arte. Pjesëmarrëset u pajtuan që stereotipet ende mbizotërojnë në kohën e gjykimit të aftësive, disponueshmërisë dhe ndikimit, në botën e arteve, një fushë ku talenti duhet të jetë kriteri kryesor. U diskutua ndikimi i lëvizjes ndërkombëtare MeToo, si dhe lufta e grave artiste për të siguruar jetën nga puna e tyre. Në aspektin pozitiv, u arrit në përfundimin se megjithëse përballen me shumë sfida, gratë e Kosovës po bëjnë rrugën e tyre në botën e arteve në mënyrë të vendosur. Le të zbulojmë historinë e Zana Hoxhës, regjisore e teatrit dhe themeluese dhe drejtore të ekzekutive e OJQ-së Artpolis.

Artistet femra në Kosovë me të vërtetë po bëjnë rrugën e tyre në mënyrë të qëndrueshme, pavarësisht pabarazisë së përgjithshme në mjedis. A është bota e arteve, e udhëhequr nga kaq shumë talent, më e përgatitur për të përfshirë gratë? Ju keni ngritur një çështje të shkëlqyeshme. Gratë me të vërtetë po bëjnë një përshtypje të fortë në artet e Kosovës edhe pse kjo rrugë nuk ishte e zakonshmja e marrë nga të tjerët më parë. Kishte një rezistencë dhe ngurrim të madh për të financuar punën e artisteve femra nga menaxhmenti, dhe vetëm në 10 vitet e fundit situata ka ndryshuar. Unë besoj se situata ka ndryshuar sepse nuk ka mbetur asnjë mënyrë që ata të na largojnë, dhe sepse ne jemi bërë një forcë për t'u vlerësuar në skenat kombëtare dhe rajonale. Sidoqoftë, mbetet shumë për të bërë. Ne kemi ende për të arritur një pagesë të barabartë për të njëjtën punë - është një sekret i hapur që gratë paguhet më pak për të bërë të njëjtën punë si burrat; për shembull, regjisorët femra të teatrit paguhet më pak se regjisorët meshkuj të teatrit. Ngacimi seksual në vendin e punës mbetet problem, si dhe mungesa e mekanizmave që rrisin larminë e grave të përfshira në skenën e artit.

Na tregoni pak për përvojën tuaj si ndërmarrëse e re femër dhe si grua e talentuar në industrinë e kulturës. A mendoni se ishte më e lehtë ose më e vështirë për ju që të keni sukses se sa do të ishte për një burrë?

Fatkeqësisht, Fatkeqësisht, u njoha mjaft mirë me pabarazitë në fillimin e karrierës sime si regjisore teatri dhe menaxhere e kulturës. Kam qenë e kërcënuar fizikisht nga një drejtor/menaxher i teatrit për të mos bërë atë që më tha të bëja, isha frikësuar në mënyrë verbale nga një anëtar i një partie politike për mos bërjen e një projekti të krijuar nga anëtori i familjes së tij dhe jam ngacmuar nga menaxherët e tjerë kulturorë për shkak të përpjekjeve të mia për të përfshirë komunitetet dhe të rinjtë në punën time si artiste dhe menaxhere. Sidoqoftë, duke rezistuar, u bëra më e fortë dhe ngrita nivelin e punës sime si artiste dhe menaxhere kulturore, sepse kam nevojë të vazhdueshme të përdor aftësitë dhe artin tim për të sjellë ndryshime, për të frymëzuar të tjerët dhe të krijoj një hapësirë për përfshirje. Deri më tani kam drejtuar dhe prodhuar më shumë se 20 shfaqje që janë prezantuar në teatrot më të mëdha në Kosovë dhe Ballkan (Shqipëri, Kroaci, Maqedoni, Mal të Zi dhe Serbi), dhe i kam paraqitur veprat e mia si artiste/aktiviste/ trajnere në vende tjera si në SHBA, Evropë, Lindjen e Mesme dhe Afrikën e Veriut. Kam qenë Drejtoreshë e Departamentit të Teatrit të Festivalit SKENA UP gjatë viteve 2004–2011, Drejtoreshë Artistike e Teatrit Profesional të Gjakovës gjatë periudhës 2011–2014 dhe Themeluese dhe Drejtoreshë Artistike e festivalit më të madh të grave artiste dhe aktiviste në rajon, FEMART. Jam alumni nga Programi Ndërkombëtar i Leadershipit të Vizitorëve (IVLP) (program i shkëmbimit profesional i Departamentit të Shteteve të Bashkuara) dhe jam regjisore fituese e çmimeve. Si artiste dhe aktiviste, unë e përdor teatrin për të avokuar për çështje sociale që përqendrohen në ngritjen e vetëdijes për dhunën me bazë gjinore, të drejtat e njeriut dhe diversitetin.

Çfarë mendoni se një udhëheqëse femër mund të sjellë në një kompani apo organizatë, veçanërisht në mjedisin artistik?

Nga përvoja dhe vëzhgimi im personal, unë mendoj se udhëheqëset femra zakonisht sjellin shumë përkushtim dhe angazhim. Ato kanë tendencë për t'i trajtuar artistët si anëtarë të familjes dhe për të krijuar një atmosferë pune që është produktive dhe më transparente. Kurdo që ka ekzistuar ndonjë proces transparent i punësimit të menaxherëve dhe menaxheret femra janë punësuar për shkak të një procesi të drejtë dhe jo të lidhur me politikën, këto gra kanë arritur të bëjnë ndryshime dhe kanë rritur kapacitetet e institucioneve.

Çfarë këshillash do t'u jepnit artisteve të reja që dëshirojnë të fitojnë jetesën nga veprat e tyre të artit?

Do të doja të ndaja me to moton time të jetës: Qëndro, frymëzo, krijo. QËNDRO çdo moment dhe çdo ditë, sepse akti juaj i qëndresës do t'ju sjellë në vendin që dëshironi të jeni dhe do të formësojë të ardhmen tuaj. FRYMËZO veten duke udhëtuar, zbuluar art të shkëlqyeshëm, duke qenë kritike dhe duke shijuar momentin. Frymëzoni të tjerët me punën dhe angazhimin tuaj, sepse mësoni shumë duke dhënë. KRIJONI artin që përfaqëson bindjet tuaja dhe që e bën zërin tuaj të dëgjohet. Krijoni vepra të mira dhe kontribuoni për një shoqëri më të mirë.

Artiste të shquara nga Kosova

Në Kosovë, skena e artit po lulëzon! Dy dekadat e fundit kanë vërtetuar se artistet femra në veçanti në Kosovë mund të shkëlqejnë në krijimin e prodhimeve kulturore dhe artistike. Shumë prej tyre kanë kaluar nëpër sfida, janë përballur me pengesa dhe rrethana në të cilat është bërë mjaft e vështirë për të mbijetuar, e megjithatë artistet femra në Kosovë vazhdojnë të rrezatojnë dhe të jenë të shquara në ato që bëjnë, duke trajtuar vetë thelbin e jetës në Kosovë. Këtu janë shtatë gra që kanë qenë të suksesshme në botën artistike në Kosovë dhe jashtë saj.

Lendita Zeqiraj aktualisht është një nga regjisorët më të mirë të filmit në Kosovë. Ajo është një grua e mahnitshme me një shtrirje të gjerë pune në botën e kinematografisë. Në vitin 2014, ajo u shpall "Filmbërëse Kombëtare e Vitit" dhe fitoi çmimin vjetor të Përsosmërisë së Filmit për Arritjet Kinematike nga Ministria e Kulturës e Kosovës. Kohët e fundit, filmi i saj 'Shtëpia e Agës' i tejkaloi të gjitha pritjet dhe premiera e tij u dha në Festivalin e Mirënjohur Karlovy Vary Film Festival.

HAVEIT është një kolektiv artistik një-i-një-lloji që ka thyer skenën artistike në Kosovë. Grupi përbëhet nga dy çifte motrash që trajtojnë problemet e përditshme përmes shfaqjeve intensive dhe të mrekullueshme duke përdorur medime të ndryshme artistike. Ato kanë filluar të performojnë së bashku në vitin 2011 dhe deri më tani kanë marrë pjesë në

ekspozita dhe vendbanime në Shqipëri, Greqi, Maqedoni të Veriut dhe Suedi. Edhe sot e kësaj dite, ato përpiajnë për barazi. Disa nga shfaqjet e tyre më të njohura përfshijnë "Përdorni gojën tuaj", "Nuk ka ujë, por ka fontana" dhe "Je ushi glamor".

Antoneta Kastrati është regjisore-skenariste kosovare që merret me tema të ndjeshme në krijimet e saj artistike. Filmat e saj fitues të çmimeve janë shfaqur në festivale në të gjithë botën, përfshirë Festivalin Ndërkombëtar të Filmit në Busan, Festivalin e Filmit Tribeca dhe Festivalin e Filmit në Sarajevë. Ajo është më e njohur për temën provokuese të filmave të saj dhe qasjen e saj të guximshme për të treguar histori pikante. Ekspertiza e saj ka prodhuar filma dhe dokumentarë si "Zana", "Ajo vjen në pranverë", "Robin", "The Guardian", "Laleh", "Mbretëria e Qymyrit", "Dasma dhe pelena".

Adriana Matoshi është pa dyshim aktoria më e vlerësuar e Kosovës për momentin. Adriana shndërrohet në të gjitha projektet që interpreton, dhe i jep jetë çdo momenti që shfaqet në ekran, duke interpretuar në filma si as 'Martesa', 'Shpia e Agës', 'Zana', 'Gardihi', 'Babai' etj. Karizmatike dhe në kërkesë të lartë ndër regjisorët më të famshëm shqiptarë dhe kosovarë, Matoshi ka ecur në tepihun e kuq në Festivalin e Filmit Karlovy Vary dhe Berlinale. Në Festivalin Italian FilmLab, asaj iu dha çmimi 'Aktorja më mirë'.

E njohur në botën e muzikës si ANDRRA, **Fatime Kosumi** është muzikante dhe krijuese e mrekullueshme. Fatimja e cila është nga Kosova, por tani me qëndrim në Gjermani, ka prekur skena prestigjioze në Evropë. Në vitin 2014, së bashku me regjisorin Vincent Moon ajo udhëtoi në rajone të ndryshme të Kosovës për të gjetur dhe regjistruar rapsonditë, kënduar nga gratë fshatare. Rezultati ishte një dokumentar i shkurtër, KANG E DEFA – Rapsondi Femrash në Kosovë. Tekstet e ANDRRA tregojnë një fragment të historisë së tyre dhe historinë e shumë grave të tjera që nuk kishin mundësi të përcjellin tregimet e tyre përveçse përmes këngëve.

Emra të tjerë që po shkëlqejnë kur bëhet fjalë për jetën artistike dhe kulturore janë Majlinda Kelmendi, Shkurte Ramushi, Blerta Basholli, Aurita Agushi, Marigona Qerkezi, Elbenita Kajtazi, vetëm disa prej tyre. Të mos harrojmë emrat e mëdhenj ndërkombëtarë si Dua Lipa, Rita Ora, Era Istrefi dhe Njomza, të gjitha me origjinë nga Kosova.

GUSHT 2019 - BARAZIA GJINORE NË SPORT

SHQIPE BAJÇINCA: Shoqëria jonë ka tendencë të diskriminojë gratë në shumë fusha të jetës dhe sporti nuk përbën përjashtim

Biseda e tetë për çështjet gjinore nga BE u zhvillua në gusht 2019 dhe ishte për temën "Barazia gjinore në sport". Pjesëmarrës në këtë aktivitet ishin përfaqësues nga Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit; Komiteti Olimpik i Kosovës; federata të ndryshme sportive; profesorë të edukimit fizik dhe sportit; studentë të fushës; gra sportiste profesioniste dhe gra veterane.

Diskutimi u përqendrua në çështjen e përfaqësimit të ulët të grave në sport - qoftë në pjesëmarrje, menaxhim, arsim apo stërvitje - dhe rëndësinë e përmirësimit të kësaj situate. Debati gjithashtu shqyrtoi arsyet që ekzistojnë midis hendekut të pagave në mes të sportistëve meshkuj dhe femra dhe mbulimin e pabarabartë që mediet u bëjnë atyre. Kjo situatë nuk është ekskluzive për Kosovën, por mund të gjendet në të

gjithë botën, dhe trajtimi i saj do të kërkojë përfshirjen e të gjitha fushave të shoqërisë, përfshirë sportistët.

Me gjithë vështirësitë me të cilat përballen, femrat si Majlinda Kelmendi dhe Uta Ibrahimi po arrijnë nivelet më të larta në botën e sportit dhe po e bëjnë Kosovën krenare. Suksesi i tyre sigurisht që do të ndihmojë në ndryshimin e stereotipit se sa mund të jenë gratë sportiste të suksesshme nga Kosova.

Shqipe Bajçinca, profesoreshë në Fakultetin e Edukimit Fizik dhe Sportit në Universitetin e Prishtinës, ndau pikëpamjet e saj gjatë diskutimit. Në këtë intervistë, ajo na tregon më shumë rreth grave dhe botës së sporteve profesionale.

Cilat mendoni se janë sfidat më të mëdha me të cilat përballen gratë në botën e sportit? Cilat janë pengesat, nëse ka, që i pengojnë ato të marrin pozicione të nivelit të lartë menaxherial në sporte profesionale, edukim sportiv dhe stërvitje?

Shoqëria jonë ka tendencë të diskriminojë gratë në shumë fusha të jetës dhe sporti nuk përbën përjashtim. Që gratë të jenë të suksesshme dhe të fuqizuara në sport, ato zakonisht duhet të punojnë dy herë më shumë sesa burrat. Paragjykimi gjinor, nepotizmi, ndërhyrja politike dhe traditat e përqendruara tek meshkujt janë barrierat kryesore për gratë. Në përvojën time, shumë herë kur duhej të bëja një kërcim në karrierë ndodhte një vonesë dhe nuk e arrija afatin. Atëherë pozicionin e plotësonte dikush tjetër, zakonisht një mashkull.

A kontribuon institucioni për të cilin punoni (Fakulteti i Edukimit Fizik dhe Sportit në Universitetin e Prishtinës) në fuqizimin e grave brenda institucionit?

Institucioni ku unë punoj, Fakulteti i Edukimit dhe Sportit në Universitetin e Prishtinës ka një diskriminim të sanksionuar ndaj grave që në fillim. Kuota e pranimit të studentëve është 100 meshkuj dhe 50 femra. Kjo politikë nuk ka asnjë justifikim. Edhe futboli tani është gjithashtu një sport femëror.

Sipas mendimit tuaj, çfarë duhet të bëhet për të përmirësuar barazinë gjinore në sport?

Media mund të bëjë shumë për të përmirësuar barazinë thjesht duke u dhënë grave sportiste të njëjtën hapësirë transmetimi dhe mbulimi si për sportistët meshkuj. Nuk mjafton të presësh për një arritje të jashtëzakonshme, si në rastin e Majlinda Kelmendit - mediet duhet të inkurajojnë dhe mbështesin femrat sportiste në mënyrë të rregullt.

Cila do të ishte këshilla juaj për të rejtat që duan të bëhen sportiste më të mira? Çka ju ka ndihmuar në suksesin tuaj?

Këshilla ime e thjeshtë do të ishte të ndiqni ëndrrat tuaja! Por unë gjithashtu do t'u kërkoja prindërve dhe anëtarëve të familjes të mbështesin femrat, të rejtat në shtëpi dhe t'i ndihmojnë ato të ndjekin ëndrrat e tyre. Më vjen mirë që femrat po vetëdijësohen për rolin e rëndësishëm që luan aktiviteti fizik në përmirësimin e cilësisë së jetës. Ato duhet të jenë të gatshme të punojnë shumë dhe të mos e lejojnë veten të dekurajohen nga shoqëria ose nga pengesat, të cilat ndonjëherë mund të duken të pamundura për tu kapërcyer.

Femrat kosovare, po arrijnë sukses në sport

Majlinda Kelmendi është xhudistja më e famshme në Kosovë, pasi ka përfaqësuar vendin në Lojërat Olimpike në Rio në vitin 2016 ku ajo fitoi një medalje të artë në kategorinë e femrave deri në 52 kg. Kelmendi filloi të ushtrtojë artin e xhudos në vitin 1999, në vendlindjen e saj në Pejë. Vetëm në vitin 2019, Kelmendi fitoi Grand Prix në Tel Aviv, Grand Slam në Dusseldorf dhe fitoi sfidat në Minsk dhe Tokio. Duke pasur parasysh që ajo është vetëm 28 vjeç, Majlinda është një shembull i pastër i një femre që punon shumë për të pasur sukses dhe premtan një të ardhme të ndritshme përpara saj.

Nora Gjakova është xhudiste, shqiptare e Kosovës. Ajo fitoi dy herë në Continental Open në vitin 2015, në Tunis dhe Lisbonë. E trajnuar nga Driton Kuka, Gjakova ka fituar gjithsej 11 medalje të Kupës së Botës. Më 21 prill 2016 ajo fitoi një medalje bronz në Kampionatin Evropian të Xhudos 2016 në Kazan, Rusi.

Distria Krasniqi është xhudiste kosovare që ka fituar një medalje në Kampionatin Botëror të Xhudos 2019. Krasniqi gjithashtu ka fituar në Judo Grand Prix Antalya në vitin 2018 dhe 2019. Ajo ka marrë medaljen e artë në Grand Prix në Hagë në vitin 2017, si dhe të bronzitë në vitin 2018, dhe ajo fitoi Grand Prix në Samsun në vitin 2015. Distria është 24 vjeç.

Uta Ibrahim është femra e parë shqiptare që është ngjitur në Mount Everest. Përmes aktiviteteve të saj për alpinizëm dhe paraqitjeve në media, Uta përpiqet të rrisë vetëdijen në lidhje me natyrën, malet dhe të drejtat e njeriut veçanërisht në Kosovë dhe Shqipëri. Gjatë katër viteve ajo është ngjitur në disa nga majat më të larta të botës: Musala 2,925m (Bullgari), Olimp 2,918m (Greqi), Ercyes 3,916m (Turqi), Mount Hasan 3,200m (Turqi), Emiler 3,500m (Turqi), Mont Blanc 4,880m (Francë), Monch 4107 (Zvicër), Mount Rainer 4392m (SHBA), Maja Yalung 5,700m, Maja Nurbu 5,800m, Maja Ramdung 5,925m, Labuche 6119, Islandë 6189m, Ama Dablam 6812m, Maja Nurbu 5,800m, Maja Ramdung 5,925m, Labuche 6119, Islandë 6189m, Ama Dablam 6812m.

SHTATOR 2019 - EKO-FEMINIZMI, GRATË DHE MJEDISI

BLERTA AVDILI: Nëse duam të çlirohemi nga burrat, duhet të ndalemi së menduari si burrat!

Biseda e nëntë për çështjet gjinore të BE-së për "Ekofeminizmin, gratë dhe mjedisin" u mbajt më 19 shtator në Shtëpinë e Evropës në kuadër të Javës së Kosovës për Zhvillim të Qëndrueshëm. Një panel prej katër ekspertësh në antropologji, bioekonomi dhe barazi gjinore iu drejtua një audience prej 50 përfaqësuesve të shoqërisë civile dhe organizatave të të drejtave të grave, organizatave ndërkombëtare, akademikëve dhe institucioneve të Kosovës. Diskutimi u përqendrua në atë se si strukturat e tanishme sociale dhe politike i bëjnë gratë më të prekshme nga pasojat e ndryshimit të klimës, dhe në të njëjtën kohë, si gratë mund të bëjnë ndryshime duke nxitur ndryshime në politikat për mbrojtjen e mjedisit. Pabarazitë në shoqëri, përfshirë pabarazinë gjinore, kontribuojnë në çështjet mjedisore që prekin njerëzit në forma të ndryshme. Gjatë diskutimit, menaxhimi i mbeturinave ushqimore u analizua si një mundësi që gjeneron të ardhura dhe nismat ekofeministe në vendet e tjera u diskutuan si frymëzim i mundshëm për Kosovën. Si

përfundim, pjesëmarrësit u pajtuan që vendimet individuale që kontribuojnë në mbrojtjen e mjedisit duhet të përputhen me politikat publike në të njëjtin drejtim. Blerta Avdili, një antropologe dhe aktiviste e të drejtave të grave dhe paneliste në Bisedat Gjinore të BE-së, ndan me ne qëndrimin e saj për ekofeminizmin, shqetësimet mjedisore dhe sesi qeveria mund të sjellë çështjet mjedisore në krye të axhendës politike.

Çfarë është ekofeminizmi?

Ekofeminizmi i referohet pandashmërisë ndërmjet të drejtave të grave dhe mjedisit - jo vetëm analogjisë midis shfrytëzimit të organeve femërore, por edhe të drejtave të grave në kurriz të të drejtave mjedisore. Shkatërrimi i mjedisit dhe padrejtësia sociale kanë një shkak të përbashkët që buron nga të menduarit hierarkik, e që është dominimi i një personi mbi një tjetër, një mënyrë e të menduarit zi e bardhë që është ngulitur në shoqëri për shkak të hegemonisë heteronormative. Ekofeminizmi është hapësira ku ndarja e qenieve njerëzore nga natyra (ose të qenit superior ndaj natyrës) është e asgjësuar.

Në vend të kësaj, njerëzit njihen si pjesë e natyrës dhe duhet të mësojnë se si të jenë në harmoni me natyrën për të qenë në harmoni me veten e tyre.

Cfarë do t'u thuash njerëzve që mendojnë se Kosova ende nuk është e gatshme për të drejtat e grave ose mbrojtjen e mjedisit, dhe argumentojnë se ka çështje më të rëndësishme për t'u zgjidhur?

Për të adresuar shkatërrimin e mjedisit, ne duhet të sfidojmë kornizat hierarkike dhe mënyrat e të menduarit. Për më tepër, për të adresuar padrejtësitë mjedisore duhet të adresojmë padrejtësitë shoqërore, pasi shkatërrimi i mjedisit dhe shtypja e grupeve të cenueshme vijnë nga të njëjtat mendime dhe sisteme. Nënshtrimi i grave dhe natyrës është një fenomen shoqëror, nuk është biologjik. Përveç abuzimit social, gratë vuajnë edhe nga fenomeni patriarkal. Gratë janë më të ndjeshme ndaj çështjeve biologjike të cilat shoqërojnë një mjedis të ndotur. Ndikimi ekologjik tek gratë ndikon në lindjen e fëmijëve. Toksiteti i ajrit, tokës dhe ujit kanë pasojë të dëmshme për gratë dhe fëmijët. Aborti, paafësia kongjenitale, sëmundjet dhe infertiliteti janë vetëm disa nga rezultatet e një ambienti toksik. Pas shpjegimit të mësipërm, do t'i pyesja këta njerëz, cfarë është më e rëndësishme dhe thelbësore sesa uji që pimë, ajri që thithim dhe ushqimi që hamë? Pastaj, do të përsërisja se këto janë pikërisht ato çështje të rëndësishme që duhet të zgjidhen.

Na tregoni pak më shumë se cfarë përfshin të qenit aktiviste për të drejtat e grave dhe mjedisin.

Biseda me njerëzit për të formuar debatin politik dhe për të ndryshuar perceptimet në mënyrë që gratë në mjedis të bëhen të dukshme është gjëja më e rëndësishme për ekofeminizmin dhe aktivizimin eko-queer.

Cfarë mund të bëjmë për të kontribuar për një Kosovë miqësore me mjedisin dhe si mund të ndihmojë lëvizja e të drejtave të grave? Ekziston rreziku që ekofeminizmi të bëhet terreni i mesëm që lidh gjininë dhe 'larjen rozë' me 'larjen e gjelbër', dhe nëse kjo ndodh, kjo lëvizje nuk do të jetë asgjë më shumë se një tjetër bllok në një vend tashmë të shprishur. Lëvizja për të drejtat e grave në Kosovë duhet

të rivlerësojë veten duke pranuar që procesi i vetë-shkatërrimit manifestohet përmes homologut të tij, i cili është procesi i rritjes pa kufij, riprodhimit dhe shterimit të burimeve. Kjo demonstron në kapitalizëm. Shkaku i shfrytëzimit të femrës asnjëherë nuk ka qenë patriarkaliteti. Problemi është 'arkia' e patriarkalitetit, që është sundimi i një personi mbi një tjetër. Pra, duhet të përipiqemi për barazinë e inteligjencës, duke tejkalluar gjininë dhe sundimi i atyre që dinë mbi ata që nuk dinë. "Gratë duan të jenë të barabarta me burrat. Gratë duan të konsiderohen po aq inteligjente sa burrat. Gratë nuk duan të jenë në anën e nënshtrimit, që atyre tu shpjegohen gjërat vetëm nga burrat." Ne kemi dëgjuar të gjitha këto nga grupet feministe sot. Sidoqoftë, të njëjtat gra pranojnë pabarazinë e inteligjencës midis qenieve njerëzore, e cila pastaj pranon në mënyrë paradoksale sundimin e qenieve të tjera njerëzore, specieve dhe tokës! Injorimi duhet të jetë inferior ndaj dijes: dija duhet të mbizotërojë. Gratë duhet të jenë në gjendje të çlirohen nga shtypja e burrave për t'u çliuar nga logjika mashkullore e barazisë së dijes. Nëse duam të çlirohemi nga burrat, duhet të ndalemi së munduari si burrat! Kur gratë marrin pjesën e sundimit nga burrat, ato bëhen më të këqija se burrat. Kjo njihet edhe si logjikë e mashkullit. Prandaj, duke mos rënë në crackat e logjikës mashkullore, dhe duke u bërë konsumatorë të sistemeve që shkatërrojnë tokën dhe njerëzit që gjenden mbi të, lëvizja e të drejtave të grave jo vetëm që mund të ndihmojë, por ajo mund të çojë luftën drejt një ndryshimi rrënjësor dhe evolucionar për të gjithë.

Si mendoni se qeveria mund të sjellë çështjet mjedisore në krye të axhendës politike?

Duke adoptuar dhjetë parimet e Demokracisë së Tokës: Drejtësia, Qëndrueshmëria dhe Paqa. Sidoqoftë, shanset që kjo të ndodhë janë jashtëzakonisht të vogla. Prandaj, mënyra e vetme me të cilën qeveria mund t'i sjellë çështjet mjedisore në krye të axhendës politike është duke vënë masat kufizuese të BE-së për integrimin gjinor në Kosovë si aspiruese për anëtarësim në BE.

Java e Zhvillimit të Qëndrueshëm në Kosovë

Java e Zhvillimit të Qëndrueshëm në Kosovë është një platformë për zyrtarët, përfaqësuesit e shoqërisë civile, komunitetin e donatorëve, ekspertë kombëtarë dhe ndërkombëtarë dhe akademikë për të diskutuar rreth çështjeve që lidhen me zhvillimin e qëndrueshëm me fokus në problemet mjedisore dhe energjetike në Kosovë dhe rajon.

Duke pasur parasysh suksesin e jashtëzakonshëm dhe ndikimin e gjerë të kësaj ngjarje vitin e kaluar, dhe kërkesat e pjesëmarrësve, u konkludua se JZHQK duhet të bëhet ndërmarrje vjetore.

Bashkimi Evropian është fuqimisht i përkushtuar për zbatimin e Axfendës 2030. Zhvillimi i qëndrueshëm është pjesë e identitetit tonë dhe do të udhëheqë të ardhmen tonë. Struktura e paraqitur nga Presidentja e zgjedhur e Komisionit Ursula von der Leyen tregon se ajo po ndjek premtimet e saj për klimën dhe mjedisin duke i dhënë vëmendjen më të lartë krijimit të një Marrëveshjeje të Gjelbër Evropiane. Veprimet për klimën dhe mbrojtja e mjedisit përfshihen në të gjithë sektorët përkatës, të tilla si bujqësia, energjia dhe transporti.

Këtu në Kosovë duhet të ju kujtoj:

Zhvillimi i qëndrueshëm ka të bëjë edhe me Integrimin Evropian të Kosovës. Kosova duhet të riafirmojë urgjencisht vëmendjen e saj në masa efektive dhe urgjente që kanë një ndikim të madh në shëndetin dhe mirëqenien e popullatës. BE ka publikuar Raportin e Kosovës 2019 në maj ku kapitulli për mjedisin dhe ndryshimet klimatike mbetet veçanërisht shqetësues. BE mbetet thellësisht e shqetësuar për përparimin shumë të ngadaltë. Kosova në rrugën e saj evropiane do të duhet të afrohet me standardet e BE-së dhe qëllimet afatgjata të strategjisë.

Zhvillimi i qëndrueshëm është parakusht për stabilitetin politik, ekonomik dhe shoqëror. Nuk ka stabilitet dhe përparim pa një mjedis të pastër dhe të sigurt, furnizim të qëndrueshëm të energjisë dhe popullsi të shëndetshme. Burimet natyrore të Kosovës janë të kufizuara dhe është e qartë se ato nuk përdoren në mënyrë të qëndrueshme! Ruajtja e mjedisit ka të bëjë me ruajtjen e Kosovës, është për t'u kujdesur për të tashmen dhe të ardhmen.

TETOR 2019 – GRATË DHE QEVERISJA E MIRË

EDI GUSIA: Barazia gjinore është parakusht për qeverisje të mirë

Një diskutim i denjë për gratë dhe qeverisja e mirë u zhvillua. Në sesionin e 10-të të Bisedimeve gjinore të BE-së, që u mbajt në tetor. Përfaqësuesit e Agjencisë për Barazi Gjinore, Ministria e Pushtetit Lokal dhe OJQ-të u përfshinë në një debat dy-orësh i përqendruar në rëndësinë e zbatimit të Ligjit për Barazi Gjinore në të gjitha sferat e jetës. Në lidhje me procesin zgjedhor, u prekën kuotat gjinore të përcaktuara në ligje. U diskutua kryesisht për vlerën e përfshirjes së grave në qeverisje dhe sesi prania e tyre është thelbësore për ndërtimin e institucioneve. Pjesëmarrësit gjithashtu theksuan nevojën për përfshirjen e grave në proceset e politikës dhe vendimmarrjes brenda administratës së Kosovës, si në nivelin qendror ashtu edhe në atë lokal. Një nga panelistet, Edi Gusia, Kryeshefe Ekzekutive e Agjencisë së Kosovës për Barazi Gjinore, ndan me shumë për lidhjen midis grave dhe qeverisjes së mirë.

Çfarë mendoni se gratë mund të sjellin në Qeverisje? A ekziston mënyra e gruas për të administruar brenda organizatave qeveritare?

Barazia gjinore është parakusht për qeverisje të mirë, dhe ajo arrihet duke siguruar pjesëmarrje të barabartë të grave në jetën publike-politike. Nëse synojmë ndërtimin e një shoqërie të hapur dhe demokratike, kjo nuk mund të arrihet nëse nuk dëgjojmë zërin e grave, nëse nuk shohim perspektivën e tyre për çështjet e ndërtimit të shtetit dhe demokracisë në frymën e legjisllacionit që garanton të drejtat themelore të njeriut - pjesëmarrje e barabartë. Gratë në Kosovë, përkundër aftësive të tyre të jashtëzakonshme intelektuale, profesionale dhe shpirtërore, shpesh janë lënë në kufijtë e vendimmarrjes, jo për shkak të mungesës së kapaciteteve të tyre, por për shkak të një mentaliteti sfidues me shumë stereotipe gjinore që i kanë penguar ato të jenë pjesë e vendimmarrjes ashtu siç e meritojnë. Gjeneratat e grave që janë angazhuar në jetën publike në të gjitha fushat, si dhe në politikë, mbartin brez pas brezi këtë energji krijuese të gruas kosovare, e cila me punë dhe përkushtim, krijon, menaxhon dhe ndërton të ardhmen. Edhe pse ende përballen me stereotipe të shumta gjinore, ato ia dalin çdo

ditë me zotimet e tyre profesionale. Fitoret e tyre të vogla po u hapin rrugën mijëra vajzave të reja, të cilat me angazhimin e tyre, pasionin për krijimin dhe vullnetin për të sfiduar mentalitetin, do të sjellin prosperitet, paqe dhe mirëqenie në Kosovë.

Si mendoni se kuotat po i ndihmojnë gratë në Kosovë të përparojnë në përfaqësimin politik dhe si e shihni të ardhmen? Çfarë mendoni se duhet të ndryshojë që më shumë gra të dalin në zgjedhje në Kosovë dhe që gratë të përfaqësohen në mënyrë të barabartë?

Një parakusht i rëndësishëm për futjen e kuotave ishte që Kosova kishte dhe ka një shoqëri civile të gjallë dhe aktive në fushën e barazisë gjinore. Në fillimin e ndërtimit institucional kemi pasur mbështetje të jashtëzakonshme nga organizata dhe misione ndërkombëtare që sollën përvoja të vlefshme dhe mbështetjen avancimin në axhendën e barazisë gjinore në vend. Vlerat dhe parimet e barazisë gjinore, të cilat janë pjesë përbërëse e Kushtetutës së Republikës së Kosovës, si pjesë e një numri të konsiderueshëm të konventave ndërkombëtare për të drejtat e njeriut dhe barazinë gjinore - si CEDAW, demonstruan gatishmërinë për një kornizë të avancuar ligjore, e cili synon të krijojë hapësirën për veprim dhe respekt për të drejtat e barabarta të burrave dhe grave në Kosovë. Miratimi i ligjit të parë për barazi gjinore ishte një nga arritjet më të mëdha të krijimit të institucioneve demokratike, dhe mbajtja e zgjedhjeve në frymën e këtij ligji vërtetoi se veprimi afirmativ është i domosdoshëm për të sjellë pikëpamjen e grave në fokus në të ardhmen e vendit. Kuota solli rezultate pozitive, nga inkurajimi i grave dhe vajzave për të parë politikën si fushë të interesit të tyre, ku ato mund të kontribuojnë shumë, siç kanë bërë gjatë gjithë historisë, por gjithashtu ka sfiduar mentalitetin që gratë kishin mbetur jashtë politikës. Në dy raundet e fundit të zgjedhjeve më shumë se gjysma e grave deputete janë bërë pjesë e Kuvendit me votat e tyre, dhe kjo është arritja më e madhe e masës së kuotës afirmative. Për më tepër, nëse kuota do të ishte zbatuar në tërësi, Kuvendi do të kishte përfaqësim të barabartë të të dy gjinive në dy legjislaturat e fundit.

Për cilën pjesë të Ligjit të Kosovës për Barazi Gjinore ndiheni më krenare? Cilat dispozita janë më të vështira për t'u zbatuar?

Për një periudhë të shkurtër kohore ne si institucione kemi vendosur një mekanizëm institucional për barazinë gjinore në nivelin më të lartë level të vendimarrjes - Agjencia për Barazi Gjinore brenda Zyres së Kryeministrit, siç kërkohet nga Platforma e Pekinit, dhe

një rrjet zyrtarësh për barazi gjinore në ministri dhe komuna. Ky është një model i avancuar, i cili tashmë shërben si model në rajon dhe më gjerë. Është e vërtetë se ky mekanizëm gjinor sfidohet vazhdimisht, por duhet të kemi parasysh që kërkon kohë dhe përkushtim, themelimin e një modeli adekuat të monitorimit të qëndrueshëm, mbështetje politike në mënyrë të vazhdueshme për të parë dhe vlerësuar, rezultatet dhe mësimet e marra. Dhe ne kemi rezultate konkrete në këtë drejtim.: Hartimi i një numri të konsiderueshëm të akteve ligjore që fillojnë nga dhuna në familje e deri te qasja në shërbimet dhe kujdesin për të mbijetuarit e dhunës seksuale nga lufta, Programi i Kosovës për Barazi Gjinore 2020-2023, i cili pas miratimit të tij do t'u shërbejë institucioneve, shoqërisë civile, partnerëve ndërkombëtarë dhe vendorë si platformë e përbashkët pune për koordinim dhe veprim, korniza ligjore, dhe mekanizmi gjinor sa i avancuar është po aq kompleks dhe preket dhe sfidohet nga dinamika politike në vend, dhe më gjerë, por më e rëndësishmja është se praktika institucionale është e vendosur dhe funksionon, dhe është e qartë që zbatimi i kësaj kornize ligjore është parakusht për sundimin e ligjit dhe ndërtimin e paqes.

Si një nga gratë e pakta me pozitën e drejtoreshës në administratën e Kosovës, çfarë do t'u rekomandonit grave të tjera që duan të ndjekin shembullin tuaj? Çfarë mendoni se duhet të bëjë qeveria për të pasur më shumë gra që aplikojnë edhe për poste të niveleve më të larta brenda administratës publike të Kosovës dhe të kenë sukses?

Qeveria dhe Kuvendi duhet të prezantojnë më shumë ligje që adresojnë çështjen e personave me nevojë të veçanta, me qëllim zbatimin e tyre. Nëse nuk kemi një ligj të duhur dhe të zbatueshëm për personat me nevojë të veçanta në Kosovë, këta njerëz do të vazhdojnë të përballen me të njëjtat probleme. Të gjitha problemet me me të cilat qeveria duhet të merret duhet të parashihen në ligj, në mënyrë që të shohim ndryshime në planin afatgjatë. Nëse do të isha në një pozicion vendimmarrës, unë do të nxirrja një ligj të veçantë që do të përfshinte infrastrukturën, tregun e punës dhe arsimin për personat me nevojë të veçanta, si dhe një fushatë shtetërore vjetore për të rritur ndërgjegjësimin dhe për të promovuar integrimin dhe të drejtat e barabarta të njerëzve me nevojë të veçanta brenda shoqërisë.

Kampionët e barazisë gjinore në Ministrinë e Pushtetit lokal - Administrata

Rozafa Ukimeraj është Sekretare e Përgjithshme në Ministrinë e Administrimit të Pushtetit Lokal që nga viti 2016. Nën udhëheqjen e saj, barazia gjinore ka bërë një përparim të qëndrueshëm brenda organizimit të ministrisë, si dhe në nivelin e qeverive dhe asambleve komunale, të cilat i mbikëqyrë ministria. Me politika inkurajuese që synojnë të bëjnë rekrutimin e grave në realitet, MAPL është sot ministria e vetme që ka arritur përfaqësim 50% të grave dhe nënkupton të gjitha nivelet e menaxhmentit të mesëm dhe menaxhmentit të lartë.

Në nivelin komunal, edhe pse 38 kryetarët e komunave janë burra, ka më shumë gra në postin e drejtorit në krahasim me qeveritë komunale të vitit 2013 (18,5%). Për më tepër, tri komuna, Drenasi, Kamërica dhe Klokoti kanë numër të barabartë të drejtoreve gra dhe burra, gjë që asnjëherë më parë nuk ka ndodhur. Po ashtu janë edhe 6 kryetare gra në Kuvendet Komunale.

Për më tepër, për herë të parë, MAPL i kushtoi vëmendje të veçantë monitorimit të përfaqësimit të barabartë gjinor të dy komisioneve të detyrueshme (dhe të vetmet me pagesë!) të Kuvendeve Komunale: Komisioni për politikë dhe financa dhe Komisioni për komunitete. Në procesin e themelimit të 78 komiteteve në të gjitha komunat pas zgjedhjeve të vitit 2017, 31 vendime u kthyen për rishqyrtim nga MAPL për të siguruar përputhjen e tyre me Ligjin për Barazi Gjinore, i cili parasheh përfaqësim të barabartë për secilin gjini. 25 vendime më pas u shqyrtuan dhe u zbatuan, por 6 komunat që nuk ishin në përputhje iu referuan Ministrisë së Drejtësisë, në mënyrë që gjykata kompetente të merrej me të. Ky ishte një vendim pionier pasi ishte hera e parë që Ligji për Barazi Gjinore shërbeu si bazë për të censuruar vendimet e komunave në kundërshtim me barazinë gjinore.

NËNTOR 2019 – DHUNA ME BAZË GJINORE

TIJANA SIMIC: Dhuna me bazë gjinore është çështje sistematike që kërkon një qasje sistematike

Përpara fushatës 16-ditore të aktivizmit për t'i dhënë fund dhunës ndaj grave, më 19 nëntor, u mbajt sesioni i 11-të Bisedimet Gjinore të BE-së me temën "Dhuna me bazë gjinore" në Shtëpinë e Evropës në Mitrovicën e Veriut. Shefja e Zyrës së BE-së në Kosovë dhe Përfaqësuesja Speciale e BE-së, ambasadorja Nataliya Apostolova mbajti fjalën e hapjes, duke theksuar nevojën që të gjithë të kontribuojnë për t'i dhënë fund dhunës ndaj grave dhe përsëriti se barazia gjinore është një vlerë themelore e Bashkimit Evropian. Ministri në largim i Pushtetit Lokal shpjegoi planet e komunave veriore për të hapur një shtëpi të sigurt për viktimat e dhunës me bazë gjinore me përfshirjen e përfaqësuesve të OJQ-ve. U arrit pajtimi që institucionet publike dhe organizatat e shoqërisë civile të kenë një rol të luajnë në luftën kundër dhunës dhe të mbrojnë viktimat e dhunës me bazë gjinore. Pjesëmarrësit falënderuan BE-në për sigurimin e një platforme për komunitetin për të debatuar.

Në këtë intervistë, Tijana Simic, aktiviste për të drejtat e grave nga Mitrovica e Veriut diskuton nevojën e zbatimit të standardeve ndërkombëtare dhe praktikave më të mira për mbrojtjen e viktimave të dhunës me bazë gjinore.

Sa e ndryshme është të jesh grua në Kosovë nga të qenurit burrë? Stereotipet e asaj që pritet nga gratë e reja në Kosovë janë akoma një realitet - a po ndryshojnë gjërat?

Përkundër ligjeve gjithëpërfshirëse, pozicioni i gruas së shtypur në shoqërinë kosovare është i dukshëm përmes shkallës së lartë të trafikimit të seksit, statusit të dobët ekonomik të grave, si dhe dhunës me bazë gjinore dhe në familje. Gratë në Kosovë kanë më pak mundësi sesa burrat. Ato kanë më pak të ngjarë të trashëgojnë pronë sesa burrat, të zotërojnë një biznes ose të ngjiten në shkallët sociale. Shoqëria kosovare është e rrënjësuar thellë në normat tradicionale gjinore. Gratë që punojnë pritet të kujdesen edhe për punët e shtëpisë, pavarësisht nëse janë të martuara apo jetojnë në shtëpinë e prindërve. Pra, ato duhet të punojnë dy herë më shumë dhe fitojnë më pak. Ato që ngjiten më lart sesa shumica e grave përfundimisht godasin tavanin e qelqtë, pavarësisht

aftësive të tyre arsimore dhe profesionale. Sidoqoftë, është vërejtur se ka pasur përparim. Shembulli më i mirë i një zhvillimi të tillë është përqindja e votave që kandidatja për kryeministër Znj. Vjosa Osmani mori në zgjedhjet e kaluara. Vetëm 20 vjet më parë, ishte e paimagjinueshme të kesh një drejtuese femër me një mbështetje të tillë nga qytetarët e Kosovës. Ky është përparim; sidoqoftë, një ose dy shembuj të grave të suksesshme nuk duhet të interpretohen si mundësi të barabarta midis burrave dhe grave.

Dhuna me bazë gjinore është një fenomen shqetësues i cili kryesisht nuk raportohet në Kosovë, me gjithë ndryshimet e fundit institucionale dhe legjislative. Teknologjitë e reja dhe realitetet sociale kanë sjellë forma të ndryshme të abuzimit seksual dhe shfrytëzimit, trafikimit, etj. Çfarë tjetër mund të bëhet për të rritur ndërgjegjësimin në mesin e të rinjve? A janë burrat e rinj dhe gratë e reja në Kosovë të gatshëm ta ndryshojnë atë realitet?

Për shkak të normave tradicionale gjinore të rrënjosura, dhuna me bazë gjinore është akoma e pranueshme shoqërore. Dhuna në familje është forma më e përhapur e dhunës me bazë gjinore në Kosovë, dhe ende perceptohet si çështje familjare në shoqëri. Sidoqoftë, të rinjtë kanë më shumë të ngjarë të njohin një dhunë të tillë sesa gjyshet apo madje nënat e tyre në atë moshë. Dhuna raportohet shumë pak për shkak të mungesës së besimit në institucione. Ne kemi nevojë për një sistem që do t'i përgjigjet dhunës së tillë në mënyrë adekuate. Legjislacioni është ndryshuar kohët e fundit për të përfshirë forma të tjera të dhunës. Prandaj, ndërgjegjësimi i institucioneve dhe publikut të gjerë për trafikimin, ngacmimin seksual, ngacmimin gjinor, martesat e aranzhuara dhe diskriminimin gjinor është i domosdoshëm. Shërbimet e përgjithshme (p.sh. policia, prokuroria, gjykata, shërbimet e mirëqenies sociale dhe spitalet) kanë nevojë për seanca të trajnimit të vazhdueshëm dhe ofruesit e shërbimeve të specializuara (p.sh. OJQ të udhëhequra nga gratë) kanë nevojë për mbështetje efektive nga shteti dhe vetëqeverisja lokale. Është thelbësore të dallohen rolet e shtetit, autoriteteve lokale, institucioneve dhe organizatave të udhëhequra nga gratë në luftën kundër dhunës me bazë gjinore, sipas Konventës së Stambollit. Kjo është mënyra

A ballafaqohen gratë nga komunitetet pakicë me më shumë vështirësi sesa gratë e tjera në lidhje me mbrojtjen nga dhuna me bazë gjinore në Kosovë?

duhet të trajtohen në të njëjtën kohë në familje, shkolla, institucione fetare, media dhe institucione të tjera sociale dhe

qeveritare. Ligjet përkatëse duhet të jenë në përputhje me Konventën. Duhet të ketë po ashtu një mekanizëm efektiv të llogaridhënies qeveritare dhe institucionale për shkeljet e të drejtave të njeriut, siç është Avokati i Popullit për baza gjinore dhe dhunë në familje. Për më tepër, ofruesit e shërbimeve të përgjithshme duhet të marrin trajnime të vazhdueshme. Për më tepër, ofruesit e shërbimeve të specializuara (OJQ të udhëhequra nga gratë) duhet të njihen dhe mbështeten si një lidhje themelore në zinxhirin për të luftuar dhunën me bazë gjinore dhe në familje në nivelin qendror dhe lokal..

A ballafaqohen gratë nga komunitetet pakicë me më shumë vështirësi sesa gratë e tjera në lidhje me mbrojtjen nga dhuna me bazë gjinore në Kosovë?

Ndërlidhja e veçorive njerëzore është fenomen që prek të gjitha shoqëritë, si ato të zhvilluara ashtu edhe ato në zhvillim. Kosova është një rast specifik për shkak të gjendjes pas konfliktit, por edhe për shkak të situatës së ndjeshme politike. Në përgjithësi, shkalla e dhunës me bazë gjinore dhe dhunës në familje është e lartë në mesin e të gjitha grupeve etnike, dhe ka mungesë të shërbimeve të përshtatshme nga ofruesit e shërbimeve të përgjithshme, si dhe ka mungesë të financimit të shërbimeve të specializuara nga qeveritë qendrore dhe lokale. Sidoqoftë, ndërlidhja e veçorive njerëzore prek gratë pakicë në një masë më të madhe. Për shembull kemi pasur raste kur gratë serbe nuk kanë mundur të paraqesin kërkesën për divorc ose kujdestari, ose nuk mund të vizitojnë fëmijët e tyre sepse ato janë martuar dhe kanë lindur në sistemin serb pas vitit 1999. Gjithashtu, kur policët serbë u integruan në sistemin e Kosovës, përqindja e grave police në komunat e banuara kryesisht me serbë ra ndjeshëm. Prandaj, gratë në ato komuna tani kanë më pak të ngjarë të marrin mbështetje nga një police femër kur raportojnë dhunë në familje, gjinore ose seksuale. Për më tepër, gratë rome janë historikisht grupi më i marginalizuar shoqëror në Kosovë. Një marginalizim i tillë ka çuar në më pak mundësi arsimore dhe punësimi, nivele të larta të dhunës me bazë gjinore dhe familjare, martesat e hershme dhe të aranzhuara, si dhe trafikim të anëtarëve të familjes.

UN WOMEN, një partner i besueshëm i BE-së në Kosovë

UN WOMEN është një nga partnerët më të besueshëm të BE-së në Kosovë. Udhëhequr nga drejtoresha Vlora Nushi, e cila përkundër orarit të saj të ngarkuar gjeti kohë për të marrë pjesë në shumë bisedime gjinore të BE-së. Agjencia luan një rol të çmuar në vënien në dukje të pabarazive gjinore në Kosovë, duke kontribuar kështu në transformimin e stereotipeve dhe perceptimeve. Edhe në këtë vit nuk pati ndonjë përjashtim. Grupi i Sigurisë dhe Gjinisë (SGG), një grup shumë-palësh, i kryesuar nga UN WOMEN i cili bashkon partnerë kombëtarë dhe ndërkombëtarë, ka organizuar më shumë se 100 aktivitete dhe veprime me rastin e 16 ditëve të Aktivizimit kundër dhunës ndaj grave, përfshirë këtu ndriçimin mbresëlënës me ngjyrë portokalli të thesarit të njohur arkitektonik të Kosovës, Bibliotekës Kombëtare.

Programi rajonal i financuar nga BE 'Normat zbatuese, ndryshimi i mendjeve', i cili synon t'i japë fund diskriminimit me bazë gjinore dhe dhunës ndaj grave në Ballkanin Perëndimor dhe Turqi (me një buxhet të përgjithshëm prej 5,681,220.39) është zbatuar me sukses nga UN WOMEN në Kosovë për tri vitet e fundit. Duke u përqendruar në grupet më të marginalizuara të grave, programi po kontribuon në avancimin e aftësive të organizatave të grave për t'i mbajtur qeveritë përgjegjëse, për të avokuar për zbatim efektiv dhe për monitorimin e parandalimit dhe reagimit ndaj dhunës ndaj grave.

Përmes programit, puna e UN WOMEN ka qenë thelbësore për ngritjen dhe konsolidimin e Zyrës së Koordinimit Kombëtar për Dhunën në Familje, krijimin e një baze të integruar të të dhënave për rastet e dhunës në familje dhe nënshkrimin e Memorandumit të Mirëkuptimit me institucionin kosovar për mbrojtjen, parandalimin dhe reagimin ndaj dhunës, si dhe për qasjen në shërbime gjithëpërfshirëse, multi-sektoriale për të mbijetuarit.

DHJETOR 2019 – FEJA PËR PAQE

MIMOZA GAVRANI: Nëse aplikojmë politika mbështetëse drejt fuqizimit të grave, ne do të fitojmë në shumë aspekte

“Bisedime Gjinore të BE-së’ mbi fenë për paqe u mbajt në 12 dhjetor 2019, duke shënuar të 12-tën dhe të fundit në serinë e Bisedimeve Gjinore të BE-së gjatë vitit 2019. Përfaqësuesit e grupeve të ndryshme fetare në Kosovë, përfshirë Bashkësinë Islame dhe Kishën Katolike, ndër të tjera morën pjesë në një tryezë të rrumbullakët frytdhënëse. Përfaqësues nga komunitete të ndryshme të Kosovës gjithashtu ishin të pranishëm. Diskutimet trajtuan rolin e grave në fetë e ndryshme monoteiste të pranishme në Kosovë. U theksua fuqia e grave si paqebërëse dhe ndërmjetëse në kohë nevojë.

U diskutua gjithashtu roli i prijësve fetarë në procesin e paqes dhe pajtimit.

Pjesëmarrësit u pajtuan që përkundër historisë më të re, në Kosovë, të gjitha grupet fetare kanë bashkëjetuar së bashku për shumë vite.

Mimoza Gavrani, drejtoreshë në Grupin e Kosovës për Avokim - GKA, një nga pjesëmarrësit, ndan historinë e saj me ne.

Sipas jush, çfarë roli luajnë gratë sot në Kosovë për sa i përket bashkëjetesës fetare dhe bashkësive fetare?

Unë jam rritur si muslimane moderne, ku gjyshi im dhe prindërit e mi menduan se jam falënderuese për atë që kemi: Jini mirënjohës për atë që keni; në fund do të keni më shumë. Nëse përqendroheni në ato që nuk keni, kurrë nuk do të keni mjaftueshëm. Me një qasje liberale ndaj fesë, besoj se është e rëndësishme të kesh qasje të barabartë dhe gjithëpërfshirje, veçanërisht për gratë e të gjitha komuniteteve. Por, ajo (unë) thotë që gratë dhe vajzat në komunitete duhet të fuqizohen, veçanërisht në sjelljen e paqes si një platformë dialogu, duhet të jeni të përgatitur dhe të ditur para se të filloni një sfidë të tillë, të jeni të suksesshme dhe jo vetëm të merrni pjesë, por gjithashtu të jemi krijues të ndryshimeve kur bëhet fjalë për proceset e vendimmarjes, atëherë mund ta quajmë këtë NDRYSHIM.

Çfarë bëni si GAK për të promovuar fenë dhe paqen në Kosovë?

Unë kam qenë anëtare aktive e shoqërisë civile për 14 vjet dhe lobuese për të drejtat e njeriut dhe të drejtat e grave në veçanti. Grupi i Kosovës për Avokim GKA është grup i mendimit që synon të avokojë për qytetarinë aktive, duke monitoruar politikat lokale dhe qendrore për pozitën e komuniteteve romë, ashkali dhe egjiptian nëpërmjet hulumtimit, analizës dhe pranisë së medieve. Gavrani është autore dhe krijuese dhe në vitin 2017 ka krijuar programin televiziv, "Mimozha", i cili transmetohet në televizionin publik të Kosovës - RTK, dhe paraqet idenë e aplikimit të medieve si mjet për të rritur ndërgjegjësimin për temat e ndikimit shoqëror në Kosovë. Ky është një program unik i iniciuar dhe menaxhuar nga një grua minoritare në rajonin e Ballkanit. Me të gjitha elementet e profilit të lartpërmendur, Gavrani synon të hapë rrugën për gratë e tjera dhe të tregojë vlerën e profesionalizmit

që do të luajë një rol thelbësor në inkuadrimin e zhvillimeve të mëtejshme si një figurë unike dhe në përmirësimin e potencialit të barazisë gjinore në Ballkan.

A mendoni se gratë mund të shprehin lirisht besimet e tyre fetare në Kosovë, gratë e të gjitha besimeve dhe prejardhjeve fetare?

Yes. Kosovo is a new and growing country, ready to learn and move forward. It has also proved acceptance, embracement and tolerance in religious beliefs.

Who are the women leaders, theologians and activists in existing religious communities in Kosovo?

Mendoj se nëse aplikojmë politika mbështetëse drejt fuqizimit të grave, ne do të fitojmë në shumë aspekte. Nuk dua të them vetëm mundësi të barabarta, për shembull, vetëm në aplikimin për një vend pune. Nëse shteti dhe shoqëria kanë investuar vetëm në burra dhe familja ka investuar në burra, kjo nuk është ashtu siç duhet. Unë synoj të vazhdoj të punoj shumë për të luftuar për qasjen e grave në arsim, për gratë nga fshati, të mbijetuarat e dhunës seksuale - ka pasur disa padrejtësi historike ndaj grave në Kosovë, të cilat dua t'i adresoj drejtpërdrejt.

A duhet që gratë dhe vajzat të jenë më të integruara në dialogun ndër fetar në Kosovë?

Absolutisht, për të dy gjinitë është e rëndësishme të mbështeten gjeneratat për rritjen dhe lehtësimin e klimës së thyerjes së barrierave kulturore, etnike dhe politike.

Grupet fetare bashkëjetojnë dhe e manifestojnë atë me kënaqësi në Kosovë

Tri fe - ajo islame, ortodokse dhe katolike, bashkëjetojnë prej kohësh në Kosovë. Prej vitesh, në këtë shoqëri këta fetarë dhe predikuesit e tyre jetojnë dhe manifestohen lirshëm.

Kushtetuta përcakton Kosovën si shtet sekular që është neutral në çështjet e besimeve fetare dhe ku të gjithë janë të barabartë para ligjit dhe garantohet liria për besim, ndërgjegje dhe fe. Ligji përcakton se nuk ka fe zyrtare, por rendit pesë bashkësi fetare "tradicionale": Myslimanë, ortodoksë serbë, katolikë, hebrej dhe protestantë ungjillorë. Ligji parashih mbrojtje dhe përfitime shtesë për këto pesë grupe, përfshirë tatimet më të ulëta.

Sipas studimit të Qendrës së Pew Research Center të vitit 2015, në vitin 2010 Kosova kishte 93.8% myslimanë dhe 6.1% të krishterë; të gjitha grupet e tjera fetare dhe të pa anëtarësuar kishte më pak se 1%.

Një pjesë e konsiderueshme e myslimanëve janë vetëm nominalisht të tillë; shumë nuk frekuentojnë rregullisht shërbimet në xhami, megjithëse agjërimi për ramazan praktikohet gjerësisht.

Krishterimi mbase arriti në Kosovë në shekullin e 5-të pasi Perandoria Romake gradualisht u nda në lindjen greke dhe perëndimin latin. Kosova u bë pjesë e kësaj të fundit, e njohur si Perandoria Bizantine, dhe kështu ra në sferën e Kishës Ortodokse me qendër në Kostandinopojë.

Popullsia serbe është kryesisht ortodokse, dhe kryesisht është e përqendruar në veri të Kosovës, megjithëse disa enklava ekzistojnë në pjesët tjera. Komunitetet katolike shqiptare kryesisht janë të përqendruara në Gjakovë, Prizren, Klinë dhe disa fshatra afër Pejës dhe Vitisë (shiko Laramans). Katolikët që flasin në gjuhën sllave zakonisht e quajnë veten Janjevci ose kroatët e Kosovës. Myslimanët që flasin gjuhë sllave në jug të Kosovës njihen si popull goran.

Prania e peshkopëve ortodoksë serbë në Lipjan dhe Prizren u regjistrua për herë të parë në shekullin e 10-të.

Katedralja e Shën Nënë Terezës, Kisha kryesore Katolike Romake e Kosovës, ka një pamje të bukur dhe gjendet në qendër të Prishtinës - kryeqyteti i Kosovës.

ÇFARË THONË
GRATË NË
INSTITUCIONET
E BE-SË

Gratë në BE: Rrëfimi përparimtar që ato ndajnë mbi Barazinë Gjinore dhe Fuqizimin e Grave

Gratë e forta që kanë punuar ose janë ende duke punuar në institucionet e BE-së thonë fjalën e tyre në lidhje me barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave

“Kuptova që të qenit relativisht e re dhe grua përputhet me dy elemente paragjykimi, të cilat janë jashtëzakonisht të vështira për t’u përballuar nëse kombinohen së bashku. Unë mendoj se gratë në pushtet e kanë këtë përgjegjësi të parë dhe të gjitha ne kemi këtë përgjegjësi të parë për të qenë një model roli për vajzat dhe gratë e reja në mbarë botën, duke u thënë atyre se nëse një burrë mund ta bëjë këtë, mund ta bëni edhe ju, qoftë lojtar futbollit, regjisor filmi, drejtor ekzekutiv i një ndërmarrje, ministër i mbrojtjes, president. Qielli është kufiri. Nëse një burrë mund ta bëjë këtë, me siguri mund ta bësh edhe ti atë; Unë nuk them më mirë se ai, por ju mund ta bëni atë të paktën siç mund ta bëjë një burrë”

Federica Mogherini

Ish-Përfaqësuese e Lartë e BE-së / Nënkryetare e Komisionit të BE-së

“Është e rëndësishme të mos shihni gratë kryesisht ose vetëm si nëna, siç bëhet shpesh.

Barazia gjinore duhet të arrihet me arsim dhe ligj. Thjesht kërkimi për vullnetarizëm dhe vullnet të mirë nuk ka dhënë ende ndonjë rezultat.”

Ska Keller

Deputete e Parlamentit Evropian, Aleanca 90/Të Gjelbrit

“Që nga viti 1958, ka pasur 183 Komisionerë. Vetëm 35 ishin femra. Kjo është më pak se 20%. Ne përfaqësojmë gjysmën e popullatës. Duam pjesën tonë që na takon.

Unë jam [kandidate] duke iu falënderuar të gjitha atyre grave që kanë thyer barrierat dhe traditat. Unë jam këtu falë atyre që ndërtuan një Evropë paqeje, një Evropë të bashkuar, një Evropë vlerash”

Ursula von der Leyen

Presidente e Komisionit Evropian

"Gratë janë po aq luftëtare të mira, jemi të guximshme, mbrojtëse kur është e nevojshme, jemi kokëfortë, dëshirojmë të dëshmojmë se çfarë mund të bëjmë dhe se kemi të drejtë. Por me zërat dhe feminitetin tonë, ne nuk e shtyjmë veten drejt në mur në të njëjtën mënyrë siç bëjnë burrat. Unë me të vërtetë shpresoj që, si shoqëri, të mund të kapërcejmë paragjykimet kundër grave të suksesshme në pozita udhëheqje"

Tanja Fajon

Deputete e Parlamentit Evropian, Social demokrate

"Të gjitha gratë rrezikojnë dhunën në një pikë të jetës së tyre, qoftë në shtëpi, punë, shkollë apo hapësira publike. Ende kjo mbetet temë tabu. Kjo kërkonte një përpjekje të përkushtuar, kështu që kam cilësuar vitin 2017 'Viti i Veprimeve të Fokusuara për Luftimin e Dhunës ndaj Grave.' Kjo ka synuar edukimin dhe rritjen e vetëdijes, të inkurajojë bashkëpunimin kombëtar dhe ndërkufitar dhe të bëjë një ndikim konkret përmes financimit të projekteve në nivelin bazik "

Věra Jourová

Nënkryetare për Vlerat dhe Transparencën në Komisionin Evropian

"Është diçka normale të jesh ndryshe. Nuk do ta fsheh faktin që jam homoseksuale, sepse dua të jetoj një jetë të lirë nga frika dhe rreziku i shantazhit. Dukshmëria, aktivizmi dhe puna ime kanë fuqizuar shumë njerëz një homoseksuale por edhe persona homoseksual, biseksual, transgjjinor, interseksual. Dukshmëria (dhe barazia ligjore) zvogëlojnë frikën

Ulrike Lunacek

Ish-anëtare e Partisë së Gjelbër/Aleanca e Lirë Evropiane në Parlamentin Evropian nga 2009 deri në 2017. Ish raportuese për Kosovën

“Madeleine Albright dikur thoshte se është një vend i veçantë në ferr për gratë që nuk i mbështesin gratë. Besoj se kjo vlen edhe për burrat. Në një vend ku isha duke shërbyer si ambasadore e BE-së, shkova për të parë të gjithë liderët e të gjitha partive para zgjedhjeve parlamentare. Të gjithë burra. Dhe i pyeta se sa gra do të futnin në listat e kandidatëve të tyre. Përgjigja standarde ishte: ka shumë të ngjarë - ‘asnjë’. Kur pyeta “pse” ata thoshin: ‘Përndryshe, ne do t’i humbim zgjedhjet’. Kjo ishte pothuajse dhjetë vjet më parë. Por për fat të keq, është e vërtetë që gratë në politikë ose në pozicione të tjera vendimmarrëse ende nuk e kanë vendin e tyre të duhur. Jam krenare që Presidentja jonë e re e Komisionit Evropian, Ursula von der Leyen u ka kërkuar liderëve evropianë të dalin me kandidate gra. Ajo i bëri të gjithë të mendojnë dy herë dhe të veprojnë më shumë. Kjo është ajo që nevojitet”

Angelina Eichhorst

Ushtruese e detyrës së MD për Evropë Qendrore dhe Azi, DMD/Drejtoreshë për Evropën Perëndimore, Ballkanin Perëndimor, Turqinë | Shërbimi Evropian i Veprimit të Jashtëm

“Në vitin e Bashkimit Evropian për t’i dhënë fund dhunës ndaj grave, Komisioni Evropian është i lumtur që është në partneritet me UN Women për të forcuar përpjekjet për t’i dhënë fund dhunës ndaj grave në vendet e Ballkanit Perëndimor dhe Turqi. Ne do të punojmë së bashku për të mbështetur qeveritë kombëtare dhe shoqërinë civile, për të përshpejtuar mbrojtjen, parandalimin dhe reagimin ndaj dhunës ndaj grave”

Genoveva Ruiz Calavera

Drejtoreshë për Ballkanin Perëndimor në Drejtorinë e Përgjithshme për Politikën e Fqinjësisë Evropiane dhe Negociatat e Zgjerimit të Komisionit Evropian

“Nuk ka asnjë mënyrë për ndonjë shoqëri të përparojë pa e shfrytëzuar talentin e të gjithë njerëzve të saj - burra dhe gra. Është shumë e thjeshtë, nëse injoroni një pjesë të aftësive tuaja, do të dilni të mangët sa u përket arritjeve ekonomike”

Kristalina Georgieva

Drejtoreshë Menaxhuese e Fondit Monetar Ndërkombëtar

“Unë mendoj se problemi, në një masë shumë të madhe, është se gratë pritet të jenë burra. Kur hasni në ashpërsi tek udhëheqëset femra, kjo është për shkak se ka shumë pak prej tyre dhe ato me të vërtetë duhet të punojnë për të, në një mënyrë shumë stereotipe mashkullore. Unë mendoj se mund të ketë një dhuratë të vërtetë për gjeneratën, për të gjithë fëmijët që lindin tani - të kenë një lidhje më të ngushtë me baballarët e tyre, sepse është akoma rasti që në shumë familje, gruaja është kujdestarja kryesore. Kjo nuk do të thotë që babai duhet të jetë nëna, por nëse do të kishin mundësinë të kalonin më shumë kohë me fëmijët, ata padyshim që do të zhvillonin një marrëdhënie tjetër. Kjo do të lejonte që gratë të ishin më shumë “në punë”, të thuash, sepse do të kesh edhe një ndarje të ndryshme të punës në shtëpi”

Margrethe Vestager

Nënkryetare Ekzekutive e Komisionit Evropian për një Evropë të përshtatshme për Epokën Dixhitale (Konkurrenca)

“Si udhëheqëse, ne duhet të krijojmë kushte që lejojnë stafin tonë, qofshin burra ose gra, të zhvillojnë potencialin e tyre të plotë dhe të arrijnë qëllimet e tyre të karrierës. Arritja e barazisë gjinore kërkon më shumë sesa forcim i rekrutimit të grave; ne duhet të inkurajojmë anëtarët tona të stafit që të ndër marrin hapat e nevojshëm për të përparuar në karrierën e tyre. Roli ynë është të nxisim ndryshimin kulturor në organizatat tona dhe të sigurohemi që politikat tona të brendshme mbrojnë larminë tonë”

Catherine de Bolle

Drejtoreshë Ekzekutive, Europol

“If women can enjoy a more secure right to land, they can improve their ability to exercise both ‘voice’ and ‘choice’ in decisions that affect the use and control of their own land and/or community land. Meaningful participation must, however, go beyond women’s simple presence at meetings: meaningful participation includes women having both the space and knowledge to speak safely and the confidence and capacity to defend their rights. The more women are informed of their rights, the more they are able to participate”

Mara MARINAKI

Këshilltare e Lartë Gjinore. Shërbimi Evropian për Veprim të Jashtëm (EEAS)

MBËSHTETJA E GRAVE UDHËHEQËSE

Gratë në politikë - besimi, ndikimi dhe udhëheqja efektive. Njëzet e shtatë gra janë frymëzuar për të udhëhequr dhe për të ndikuar në politikën e Kosovës. Secila prej tyre ka diçka për të thënë.

Qeveritë janë përgjegjëse që të sigurojnë që grave t'u jepet mundësia të marrin pjesë në mënyrë të barabartë në të gjitha nivelet e vendimmarrjes dhe që institucionet të reflektojnë një shumëllojshmëri të njerëzve dhe komuniteteve që ata përfaqësojnë. Nevoja e fuqizimit të grave dhe rritjes së pjesëmarrjes së tyre në vendimmarrje është paraparë në Konventën për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave (CEDAW) të miratuar nga Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara në 1979.

"...do t'u sigurojë grave, në kushte të barabarta me burrat, të drejtën për të marrë pjesë në formulimin e politikës së qeverisë dhe zbatimin e saj, si dhe të mbajnë poste publike dhe të kryejnë të gjitha funksionet publike në të gjitha nivelet e qeverisë ..." "Konventa për eliminimin e të gjitha formave të diskriminimi ndaj grave (CEDAW)

Bashkimi Evropian (BE) ka një sërë politikash në fuqi që mbështesin angazhimin politik dhe qytetar të grave, për të promovuar gratë në vendimmarrje dhe për t'i dhënë fund përfaqësimit jo të plotë të grave. Raporti Pietikainen i Parlamentit Evropian fton institucionet e BE-së (Këshillin, Komisionin) dhe qeveritë kombëtare të BE-së të hartojnë dhe zbatojnë politika efektive të barazisë gjinore dhe strategji të shumëanshme për të arritur barazi në pjesëmarrje në vendimmarrje politike dhe

udhëheqje në të gjitha nivelet, dhe mirëpritje të kuotave gjinore për zgjedhjet. Politika të tjera, siç është angazhimi Strategjik i Komisionit për barazinë gjinore 2016-2019, përmendin gjithashtu nevojën për të përmirësuar barazinë gjinore në vendimmarrjen politike dhe për të vazhduar të inkurajojnë dhe mbështesin aktivitetet e qeverisë kombëtare duke promovuar barazinë gjinore në pozicionet e vendimmarrjes politike dhe publike. Në Kosovë, pjesëmarrja e grave në vendimmarrje vazhdon të jetë e ulët, pavarësisht reformës ligjore dhe institucionale në Kosovë vitet e fundit. Ligji Nr. 05/L -020 për Barazinë Gjinore, neni 6, pika 8, thotë se "përfaqësimi i barabartë gjinor në të gjitha organet legjislativë, ekzekutive dhe gjyqësore dhe institucionet e tjera publike arrihet kur të sigurohet një përfaqësim minimal i pesëdhjetë përqind (50%) për secilën gjini, përfshirë organet e tyre drejtuese dhe vendimmarrëse". Sidoqoftë, as institucionet qendrore dhe as ato lokale nuk e zbatojnë plotësisht Ligjin për Barazi Gjinore (LBGj). Vlerat tradicionale, dhuna me bazë gjinore, përjashtimi social, diskriminimi, varfëria, pjesëmarrja e ulët e grave në vendimmarrje, pjesëmarrja e ulët e grave në fuqinë punëtore, qasja shumë e kufizuar në prona dhe burime ekonomike janë disa nga faktorët kryesorë që dëmtojnë barazinë gjinore de facto në Kosovë, duke rezultuar ndër të tjera, me pjesëmarrje të ulët të grave në jetën politike nga ku do të ishin në gjendje të adresojnë disa nga çështjet më të ngutshme për shoqërinë.

Në Analizën Gjinore 2018 [1] thuhet: Qeverisja dhe Demokracia

- Gratë, përfshirë gratë e pakicave etnike, mbeten të nën përfaqësuar si zyrtare të zgjedhura në asamblatë komunale (35%) dhe parlament (32%); si shërbyese civile në pozicione të larta vendimmarrëse në nivelin komunal (20%) dhe në nivel kombëtar (27%); në postet politike si kryetare të partive, ministre (2 nga 21) dhe kryetare të komunave (0 nga 38); dhe në dialog dhe negociata.

-Buxheti i përgjegjshëm gjinor (BPGj) nuk është ende i institucionalizuar plotësisht, me gjithë përmirësimet, siç është përmendja e rregullt e BPGj-së në qarkoret e buxhetit, paraqitja e të dhënave të ndara gjinore nga

disa ministri dhe komunat dhe disa zyrtarë që kanë përmirësuar njohuritë për BPGj vitet e fundit. Siç u përmend më lart, pavarësisht nga ndryshimet dhe masat institucionale tashmë të pranuar, situata aktuale e barazisë gjinore është më shumë e jure sesa de facto. Në përgjithësi, gratë e Kosovës përballen me një sërë sfidash unike kur përparojnë në pozita të larta politike, duke përfshirë paragjykime të pavetëdijshme, një mungesë të modeleve të rolit, dhe një grup kolegesh numri i të cilave vazhdimisht zvogëlohet sa më të moshuara që bëhen. Këto mund ta bëjnë përpjekjen për në krye si të vetme

dhe me zhgënjim. Nën-përfaqësimi i grave në politikë përbën një deficit serioz demokratik në Kosovë, i cili minon legjitimitetin e sistemit bashkëkohor demokratik dhe shkel të drejtat e njeriut. Demokracia e barazisë dhe promovimi i grave në pozicionet vendimmarrëse janë fusha të rëndësishme veprimi për PSBE-në. Demokracia e barazisë nënkupton përfaqësimin e barabartë të grave dhe burrave në pozicionet vendimmarrëse. Ajo shkon një hap më larg se kuotat pasi bazohet në idenë se gratë nuk janë pakicë: ato përfaqësojnë më shumë se gjysmën e njerëzimit - si dimension sasior - dhe një nga përbërësit e tij - si dimension cilësor.

Objektivi i projektit

Rritja e pjesëmarrjes së grave në jetën publike dhe politike është një element kryesor për zhvillimin dhe demokratizimin e një vendi. Gratë përbëjnë gjysmën e popullsisë, dhe pjesëmarrja e balancuar e grave dhe burrave në vendimmarrjen politike dhe publike është përcaktues i një funksionimi më të mirë të një shoqërie demokratike. Mbështetja, rritja dhe zhvillimi janë thelbësore për të gjithë udhëheqësit, por dallimet gjinore krijojnë sfida unike për gratë, p.sh.

1. Vetëbesimi: gratë - për disa arsye mjaft racionale - kanë më shumë dyshime që ta vejnë veten në kandidim për zgjedhje
2. Përzgjedhja e kandidatëve: pasi gratë të pranojnë të kandidojnë, është shpesh e vështirë për ato të marrin një vend më të zgjedhshëm në listën e zgjedhjeve.
3. Kultura: politika është një botë për burra. Seksizmi është i papërmbajtshëm dhe ka kërcënime të jashtme - gratë - shpesh nuk janë të mirëseardhura.
4. Paraja: kur gratë kandidojnë për zgjedhje, fushatat e tyre shpesh marrin më pak fonde se sa homologët e tyre meshkuj
5. Kujdesi për fëmijët: gratë kalojnë shumë më tepër kohë në kujdesin e fëmijëve në krahasim me burrat

Kjo iniciativë ndërton aftësi dhe mendje për të pasur sukses dhe krijon një platformë që pjesëmarrëset të angazhohen me një rrjet kolegesh dhe mentorësh në nivel më të lartë. Pjesëmarrësit zhvillojnë besim, ndikim dhe strategji efektive të udhëheqjes. Së pari, u mbajt një trajnim pesë-ditor për udhëheqje. Ai bashkoi elementë të vetë-zbulimit personal, aftësi praktike dhe strategji drejtuese për të zotëruar sfidat në vendin e punës dhe

Në shkurt të vitit 2019, BE-ja në Kosovë u angazhua me 12 gra politikane të gatshme për të përmirësuar, forcuar dhe avancuar aftësitë, teknikat dhe besimin e tyre për t'u ngritur në poste politike dhe publike si në nivelin qendror ashtu edhe atë komunal në Kosovë.

Projekti ndjek një qasje gjithëpërfshirëse, prandaj përfshin veprime brenda dy shtyllave të ndryshme:

- Trajnimi për udhëheqje, këshillim dhe rrjetëzim për gra me potencial të dëshmuar
- Punëtorja për politikën gjinore në partitë politike

Gjatë trajnimit u hartua një udhërrëfyes i personalizuar për mësim për secilën pjesëmarrëse, ndjekur nga seanca trajnimi. Seanca të këshillimit iu ofruan të gjitha grave individualisht në gjuhën angleze. Një seri seancash të këshillimit individual ndihmuan secilin pjesëmarrës të kapërcejë sfidat e identifikuar profesionale dhe personale. Së dyti, një punëtori me përfaqësuesit e partive politike rezultoi në një ndërgjegjësim të ri dhe me disa aftësi të politikanëve që do t'u mundësojnë grave të marrin pjesë në jetën publike në mënyra të reja dhe më efektive. Së treti, një ngjarje për rrjetëzim u organizua në Bruksel. Ishte një vizitë studimore për 12 gratë që kanë ndjekur trajnimin. Kjo ngjarje njëditore për rrjetëzim ishte një mundësi e mrekullueshme për ato që të takoheshin me gra të shquara nga Komisioni i BE-së, Parlamenti Evropian dhe Lobi i Grave Evropiane. Rrjetëzimi u mundësoi grave të krijojnë kontakte dhe bashkëpunim të ardhshëm në fushën e barazisë gjinore. Në përgjithësi, koha e realizimit të projektit ishte midis marsit dhe dhjetorit 2019. 27 gra të frymëzuara për të udhëhequr, që kanë ndikim në politikën e Kosovës, të zgjedhura për projektin janë:

Dafina Alishani, Valdete Bajrami, Venera Goxha, Adea Batusha, Flutura Beka Kamberaj, Hatixhe Hoxha, Rina Domi, Leonora Morina Bunjaku, Valdete Idrizi, Linda Shahini, Nazlie Bala, Aida Dërguti, Vlera Hoti, Time Kadriaj, Gentiana Begolli, Vlera Kastrati, Marigona Berisha, Danijela Vujicic, Ivana Vukasinovic, Jovana Radosavljevic, Bukurie Gjonbalaj, Teuta Hoxha Jahaj, Almira Bajrami, Gyltene Sylja, Mexhide Mjaku Topalli, Shpresa Agushi dhe Emilja Rexhepi.

"Kur ka më shumë gra në pozicione drejtuese mund të inkurajojë gra dhe vajza të tjera të përpqen për promovim, sepse do të ishte një qëllim realist. Shoqëria jonë jo vetëm që ka nevojë për më shumë udhëheqëse femra, por gjithashtu ka nevojë për më shumë promovues të barazisë."

Dafina Alishani

Qendra e Gjenevës për Politikën e Sigurisë është fondacion ndërkombëtar që i shërben një komuniteti global të individëve dhe organizatave. Misioni ynë është të avancojmë paqen, sigurinë dhe bashkëpunimin ndërkombëtar duke siguruar njohuri, aftësi dhe rrjet për vendimmarrje efektive dhe gjithëpërfshirëse. Portfolio jonë e ekspertizës për të adresuar sfidat tradicionale dhe ato në zhvillim që ndikojnë në sigurinë njerëzore dhe shtetërore përfshin udhëheqjen. Së bashku me Qendrën për Udhëheqje Kreative ne kemi formuar Aleancën e Gjenevës për Udhëheqje. Aleanca harton dhe ofron programe unike të zhvillimit të lidershit që pajisin udhëheqësit e sotëm dhe të ardhshëm, për të udhëhequr në mënyrë më efektive në rritjen e sfidave komplekse dhe të vështira. Ne kishim kënaqësinë që ishim të ftuara të mbështesim dy grupe të ndryshme të grave që janë aktive të përfshira në politikë dhe shoqëri civile në Kosovë. Shumë prej tyre tashmë po udhëheqin organizatat dhe komunitetet e tyre, duke lundruar në sfidat me të cilat përballen të gjithë liderët, dhe sfidat shitesë të krijuara nga normat gjinore dhe supozimet që rezultojnë në përfaqësimin më të ulët të grave në poste të larta. Gjatë një jave aktiviteteve me përvoja të ndryshme dhe diskutimesh interaktive, ne krijuam një hapësirë për gratë që të zhvillojnë mendjet, aftësitë dhe mjetet për të kapërcyer sfidat e tyre personale dhe kolektive. Ato na frymëzuan me vizionin, aftësitë dhe qëndrueshmërinë e tyre. Me mbështetjen e vazhdueshme të BE-së dhe OKB-së, ne kemi besim se ato do të frymëzojnë shumë të tjera për t'u përfshirë në vendimmarrje gjithëpërfshirëse dhe bashkëpunuese që do të përparojnë paqen, sigurinë dhe zhvillimin e qëndrueshëm në rajon.

- Qendra e Gjenevës për Politikën e Sigurisë

"Nëse gratë do të drejtonin botën, nuk do të kishte luftëra."

**Flutura Beka –
Kamberaj**

"Përfaqësimi i grave në udhëheqje e bën vendin më të fuqishëm dhe ndërton besim, prandaj na jepni mundësinë pasi që ne jemi ato që mund t'i kthejmë fjalët në vepra!"

**Leonora Morina -
Bunjaku**

"Individualisht mund të bëjmë gjëra të vogla, por së bashku mund të bëjmë shumë më shumë. Le ta bëjmë atë - Gratë për Gratë"

Valdete Bajrami

"Gratë janë të prira të jenë udhëheqëse të shkëlqyeshme sepse kanë një aftësi të lindur që të kenë ëndrra ambicioze"

Rina Domi

"Unë mbështes fuqimisht gratë në këmbënguljen për të regjistruar pronë në emrat e tyre"

Venera Goxha

"Kur i përfshini gratë në vendimmarrje, i përfshini ato në shoqëri. Kjo është arsyeja pse udhëheqja e grave është jashtëzakonisht e rëndësishme."

Adea Batusha

"Për një të ardhme më të mirë ne, gratë duhet të ndryshojmë të tashmen. Përmes udhëheqëseve frymëzuese gra, ne tregojmë mënyrat më të mira, si ta bëjmë atë"

Linda Shahini

"Për barazinë midis burrit dhe gruas - për një të ardhme më të ndritshme"

Hatixhe Hoxha

"Feminizmi është betejë legjitime për barazi. Ka ardhur koha për t'u dhënë fund pabarazive në baza gjinore."

Aida Derguti

"Ligji dhe politikat dhe zemrat dhe mendjet qëndrojnë paralelisht."

Vlora Hoti

"Më shumë gra udhëheqëse, mirëqenie më e mirë për të gjithë. Më shumë gra udhëheqëse, më pak ose fare njerëz të lënë pas dore"

Valdete Idrizi

"Ji vetja, vazhdo para me guxim!"

Time Kadrijaj

"Nuk jam vetëm numër. Unë kam emër!"

Nazlie Bala

"Nuk ka forcë më të madhe se forca e grave. Ne mund të bëjmë mrekulli. Sidoqoftë, që kjo të ndodhë duhet të besojmë në fuqinë brenda vetvetes."

Gentiana Begolli

"Një udhëheqëse e vërtetë grua është shprehja më e lartë e individualizmit."

Vlera Kastrati

"Të jesh ndryshe dhe këmbëngulës si dhe të kesh mbështetjen e plotë të partnerit jetësor do ta bënte secilën femër të suksesshme në gjithçka që zgjedh të bëjë."

Ivana Vukasinovic

"Ecni vet përpara, ngrituni lart sepse askush nuk do ta bëjë atë për ju."

Marigona Berisha

"Kujdesu për veten. Ndaj kohë për veten. Duaje veten. Vetëm duke u kujdesur për veten, mund të kujdeseni për të tjerët."

Jovana Radosavljevic

"Më kanë thënë që nuk do të mundja, kjo është arsyeja pse e bëra. Pra, mos iu tregoni njerëzve ëndrrat tuaja, demonstroni ato."

Danijela Vujicic

"Ju duhet të besoni në veten tuaj, kështu që të tjerët të besojnë në ju."

Bukurije Gjonbalaj

"Vetëm nëse bashkohemi pengesat bëhen mundësi."

Teuta Hoxha Jahaj

"Rrethina kryesisht bënë përpjekje për t'i ndryshuar qëllimet e grave dhe t'i ndalojë ambiciet e tyre, por këto ndikime nuk duhet të ndryshojnë asgjë në jetët tona, përveç që do të nxitnin që dobësitë, frika dhe pamundësia të vdesin, ndërsa të lindë forca, fuqia dhe kuraja. Vetëm në këtë mënyrë mund të dëshmojmë se gjendemi atypari, që ekzistojmë dhe jemi të barabartë".

Almira Bajrami

"Ka katër gjëra të rëndësishme në jetë: ndryshim, liri, zgjedhje dhe parime."

Gyltene Sylja

"Shkëlqje me veprimet e tua. Guxo, vepro, mos u ndal sepse liderin e ke brenda vetes!"

Mexhide Mjaku Topalli

"Gruaja, lidere e lindur!"

Shpresa Agushi

"Jednakost + Solidarnost = Perspektivna buducnost"

Emilja Redzeqi

**PËRTEJ
BISEDAVE
GJINORE**

Çfarë tjetër kemi bërë në vitin 2019,
kur bëhet fjalë për barazinë gjinore...

Përtej Bisedimeve Gjinore të BE-së, veprime të tjera të Bashkimit Evropian në Kosovë, në partneritet me të dyja Shtëpitë e Evropës në Prishtinë dhe Mitrovicën e Veriut, kontribuan për avancimin e të drejtës së grave në Kosovë në vitin 2019. Disa ngjarje ishin pikat kryesore të vitit. Ky seksion mund të ju japë më shumë informacion për atë se në çka përqendrohemi.

Instagram Challenge #EUGenderTalks #MyRoleModelKosovo

Gjatë muajit shkurt 2019, u kemi bërë thirrje qytetarëve të Kosovës që të paraqesin selfie me gruan/gratë që ata konsiderojnë si model/e të rolit në jetën e tyre.

Duke pasur parasysh fuqinë e platformës sociale Instagram, njerëzit reagues ndaj thirrjes sonë:

Kush është gruaja më e rëndësishme në jetën tuaj? Kush është modeli i rolit të gruas për ju? Kush është gruaja që ju frymëzon çdo ditë? Nëna, motra, vajza, mikja apo ndonjë kolege... Bëni një selfie me këtë grua personalisht dhe bëhuni pjesë e 'EU Insta Challenge - Model Your Role Woman' duke përdorur hashtag #EUGenderTalks #MyRoleModelKosovo dhe duke e postuar atë foto në Instagram. Ju do të keni një shans për të qenë pjesë e ekspozitës fotografike që ne do të hapim gjatë muajit Mars në #EUICC.

Për më shumë informacion: <https://bit.ly/2E9Vc6G>

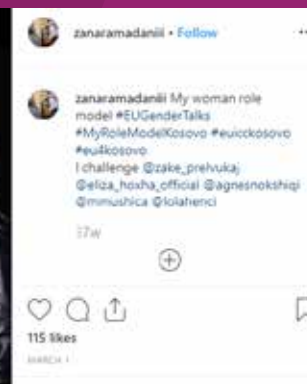
Më shumë se 40 fotografi janë ndarë në Instagram, por edhe në Twitter dhe Facebook, dhe e kanë bërë një ekspozitën dixhitale 'EU Insta Challenge - Modelja juaj e rolit të gruas', e cila u hap në Mars në ambientet e Shtëpisë së Evropës në Prishtinë, EUICC në atë kohë.

Shënimi i 8 Marsit, Ditës Ndërkombëtare të Gruas

#InstaChallenge ka çuar në shënimin e 8 Marsit. Në kohën e dërgimit të të gjitha fotove që janë dërguar në garë "#InstaChallenge – Gruaja model i rolit për ju" u ekspozuan në Shtëpinë e Evropës në Prishtinë, gjatë një aktiviteti të organizuar dhe prezantuar nga Shefja e Zyrës së BE-së/Ambasadore e PSBE-së, Nataliya Apostolova. Ambasadorja Apostolova vuri në dukje rëndësinë e modeleve rol të grave dhe angazhimin e tyre në shoqëri. "Në përputhje me 8 Marsin, kemi nevojë që t'i kujtojmë vetes se shoqëritë lulëzojnë kur grave u jepet mundësia të kontribuojnë dhe të frymëzojnë të tjerët. Bashkimi Evropian në Kosovë vazhdimisht mbështet gratë suksesshme, arsimimin e grave në përgjithësi, paga të barabarta dhe procese të qëndrueshme të vendimmarrjes së grave", theksoi Apostolova gjatë këtij aktiviteti. Gjatë këtij aktiviteti, Skënder Boshtrakaj - artist dhe studiues nga Kosova, Ariana Qosaj - aktiviste dhe kryetare e Bordit të Rrjetit të Grave të Kosovës dhe Daniel Consentino nga Universiteti Amerikan në Kosovë, ndanë mendimet e tyre mbi rëndësinë e grave që ndihmojnë dhe këshillojnë gratë tjera në Kosovë.

2019 Dita e Hapur Globale

Ditët e Hapura Globale si aktivitet është lansuar nga OKB-ja në vitin 2010 për të rishikuar implementimin e Rezolutës së Këshillit të Sigurimit të OKB-së (RKSOKB) 1325 për Gratë, Paqen dhe Sigurinë. Mbahtur në të gjithë botën, Dita e Hapur Globale lejon gratë të diskutojnë përpjekjet e tyre për të promovuar paqen dhe sigurinë dhe të propozojnë ndryshime në politikë dhe legjislacion

Në Ditën e Hapur Globale, të vitit 2019, në një ngjarje të përbashkët të KB-BE më 12 mars 2019 në Prishtinë, diskutimet u përqendruan në nevojën për të rritur numrin e grave që përfshihen në mënyrë aktive në proceset politike në tërë Kosovën dhe rajonin, dhe forcojnë zbatimin e ligjeve për barazinë gjinore dhe konsiderojnë zërat e të mbijetuarave të dhunës seksuale të lidhura me konfliktin. Më shumë se 200 përfaqësues nga institucionet politike dhe shoqëria civile në tërë Kosovën dhe rajonin morën pjesë në edicionin e shtatë në Kosovë për Ditën e Hapur Globale të Kombeve të Bashkuara, me temën 'Ndërtuesit e Mirëbesimit dhe Krijuesit e Marrëveshjeve': Agjenda për Avancimin e Grave, Paqes dhe Sigurisë në Kosovë'. Pjesëmarrja e plotë e grave në politikë dhe paqe është thelbësore për demokracinë, vunë në dukje panelistët. "Integrimi i perspektivës gjinore në të gjithë politikën dhe pjesëmarrja e plotë, e barabartë politike e grave janë kërkesa kryesore demokratike," theksoi Ambasadore Nataliya Apostolova, Shefe e Zyrës së BE-së në Kosovë dhe Përfaqësuese Speciale.

"Barazia gjinore nuk është vetëm një e drejtë themelore e njeriut, por është gjithashtu një themel i domosdoshëm për një botë të drejtë dhe paqësore," tha Ulrika Richardson, Koordinatore e Zhvillimit të OKB-së për Kosovën, e cila theksoi studimet që tregojnë se pjesëmarrja aktive e grave në proceset e paqes ka rritur me 35 për qind mundësinë e një marrëveshje të qëndrueshme paqeje. Duke u bazuar në përvojën globale dhe rajonale, panelistët theksuan nevojën kritike që gratë të përfshihen plotësisht në të gjitha pistat dhe nivelet e proceseve politike. "Gratë duhet të jenë protagoniste. Një shoqëri nuk mund të përparojë nëse kapitali strategjik i grave nuk përdoret për t'i shërbyer paqes, sigurisë dhe pjesëmarrja ekonomike dhe dhuna me bazë gjinore, duhet

të zgjidhen urgjentisht në mënyrë që gratë të krijojnë një përbërje të madhe.

Disa nga rekomandimet që dolën nga diskutimet e ditës përfshijnë:

Krijimi i mekanizmave që sigurojnë që proceset e ardhshme politike të jenë përfaqësuese të nevojave dhe prioritetëve të grave.

Përpjekje më të mëdha për zbatimin e Ligjit për Barazi Gjinore, me kujdes të veçantë për mbrojtjen e të drejtave të grave nga komunitetet jo-shumicë - diskriminimi i të cilave gjithashtu lidhet me statusin e tyre të pakicave.

Rritja e kuotave gjinore ekzistuese për deputetët, si dhe përfshirja proaktive e grave në role këshilluese politike me qëllim të inkurajimit të grave për të ndjekur karrierën politike; me zbatimin e qartë të sanksioneve në rastet kur nuk plotësohen kuotat gjinore.

Përfshirë nevojat dhe shqetësimet e të mbijetuarave të dhunës seksuale të lidhura me konfliktin në axhendën e proceseve politike.

Ndjekja e shpejtë e një iniciative ekzistuese të Komisionit Rajonal të ngarkuar me përcaktimin e fakteve për të gjitha viktimat e krimeve të luftës dhe shkeljet e tjera të rënda të të drejtave të njeriut të bëra në territorin e ish-Jugosllavisë (RECOM).

I gjithë stafi i BE-së janë trajnuar mbi Barazinë Gjinore brenda një viti

Në përputhje me Planin e Veprimit Gjinor të Bashkimit Evropian (GAP) II, Zyra e BE-së në Kosovë ka kontraktuar ekspertizë të lartë gjinore të jashtme nga Rrjeti i Grave të Kosovës (RrGK) për të mbështetur planin e zbatimit. Projekti u menaxhua nga Personi Kontaktues Gjinor në Sektorin e Bashkëpunimit të BE-së, Selma Sekic, e cila është e entuziazmuar e këtij modeli të arritjes së integritimit gjinor në programimin e BE-së. 'Kontraktimi i një ekspertize të tillë nga një organizatë lokale e shoqërisë civile ishte efektive dhe efikase në rritjen e kapaciteteve të personelit për barazinë gjinore dhe zbatimin e GAP II', konfirmon ajo.

Nga qershori 2018 deri në gusht 2019, u trajnuar i gjithë stafi i BE-së në Kosovë. Për më tepër, janë ofruar edhe trajnime specifike për menaxhimin si dhe mënyrën e përfshirjes së gjinisë në programe dhe projekte të sektorëve të ndryshëm. Trajnere kryesore ishte Nicole Farnsworth, Drejtoreshë e Programit dhe Hulumtuese Udhëheqëse në RrGK, e cila u ndihmua nga Lina Anders, ish Këshilltare Gjinore në EULEX dhe Këshilltarja Gjinore

Përveç trajnimit, arritjet kryesore të projektit përfshijnë krijimin e udhëzuesve të brendshëm dhe udhëzuesve praktikë në programet e integritimit gjinor, monitorimin, zbatimin, mbledhjen e të dhënave dhe raportimin. Ai gjithashtu ka mbështetur BE-në për të zhvilluar një Plan të Veprimit Gjinor të përshtatur 2019-2020 për Bashkimin Evropian në Kosovë, drejt zbatimit të GAP II në Kosovë.

Si rezultat i këtyre përpjekjeve, BE-ja në Kosovë tani ka plane dhe sisteme për monitorimin dhe zbatimin e GAP II. Kapacitetet e stafit të ZBE-së për programet e integritimit gjinor janë përmirësuar. Raportimi për GAP II është përmirësuar qartë, me raportet që tani përmbajnë detaje nga më shumë staf që janë duke punuar për ta zbatuar atë dhe për të raportuar për nismat e tyre. Kështu që, përvoja pozitive e ZBE-së në Kosovë është njohur gjithashtu publikisht si një praktikë më e mirë nga zyrtarët kryesorë përgjegjës në BE në Bruksel.

Grupi i Grave të Kuvendit të Kosovës

PSBE punon në bashkëpunim të përhershëm me Grupin Kaukus të Grave të Kuvendit të Kosovës, i cili bashkon të gjitha gratë parlamentare nga të gjitha partitë politike dhe komunitetet në çdo legjislaturë. Grupi i Kaukus u themelua në vitin 2005 nën kujdesin e ish-Sekretares së Shtetit të SHBA-së Madeline Albright. Së pari jo formalisht dhe më pas i krijuar zyrtarisht, grupi përfaqësues i një forumi diskutimesh që ka arritur të ngritë promovimin e barazisë gjinore dhe përfaqësimin e grave në nivelin më të lartë brenda jetës parlamentare në Kosovë. Së bashku, gratë anëtare të Kuvendit të Kosovës po arrijnë të kenë fjalën e tyre në përmirësimin e legjislacionit dhe promovimin e të drejtave të grave.

Çështja e përfaqësimit të grave në politikë është ende sfidë në Kosovë. Zgjedhjet e parakohshme në tetor sjellin për herë të parë një kandidatë grua për Kryeministre. Sidoqoftë, të gjitha partitë politike vendosën të zbatojnë standardet minimale të përcaktuara në Ligjin për Zgjedhjet e Përgjithshme në kohën e formimit të listave të tyre, 30% e kandidatëve, në vend që të synojnë përfaqësimin e plotë të barazisë gjinore duke iu përmbajtur Ligjit për Barazi Gjinore, i cili parasheh 50%. Sidoqoftë, 22 gra në parlament nuk kishin nevojë për kuota për të fituar një vend në Kuvend, ato i fituan ulëset me meritën e tyre.

Në qershor 2019, PSBE ka marrë pjesë në një seancë të jashtëzakonshme parlamentare të Grupit të Grave me 60 gra të reja, e cila synonte të inkurajojë dhe frymëzojë ato për t'u bashkuar me politikën. Ngjarjes i parapriu një ekspozitë në qendrën e qytetit të Prishtinës, ku paraqiteshin portrete të grave deputete, me mesazhe frymëzuese, si pjesë e festimit të 14-vjetorit të Grupit të Grave.

Igballë Rogova dhe RRJETI I GRAVE TË KOSOVËS

Igballë Rogova, Drejtoreshë Ekzekutive e Rrjetit të Grave të Kosovës (RrGK) është pioniere e aktivizimit për të drejtat e grave në Kosovë. Një feministe e shkollës së vjetër me një buzëqeshje të përhershme në fytyrën e saj, ka luftuar për barazinë gjinore për dekada dhe ende është duke frymëzuar valën e re të lëvizjes së re feministe në Kosovë. Ajo është autoritet mbi çështjet gjinore në përgjithësi dhe në veçanti për Gratë, Paqen dhe Sigurinë dhe Rezolutën 1325 të KS të OKB-së. Prandaj, PSBE ndjehet e privilegjuar të ketë praninë e saj në shumë prej Bisedimeve Gjinore të BE-së këtë vit. Ndërhyrjet e saj, gjithnjë relevante dhe analitike, i kanë bërë diskutimet gjithmonë më interesante, më sfiduese dhe më produktive. Të faleminderit Igo!

RrGK është organizatë ombrellë që është unike në Kosovë dhe në Ballkanin Perëndimor. Ajo bën bashkë më shumë se 158 organizata anëtare dhe partnerë dhe ka një mision për të mbështetur, mbrojtur dhe promovuar të drejtat dhe interesat e grave dhe vajzave, pavarësisht bindjeve të tyre politike dhe fetare, moshës, arsimit, orientimit seksual ose aftësive. RrGK ka një vizion të Kosovës në të cilën gratë dhe burrat janë të barabartë dhe kanë mundësi të barabarta për arsim, punësim, pjesëmarrje politike, kujdes shëndetësor dhe një jetë pa dhunë.

Ariana Qosaj-Mustafa, Kryetare e Bordit të RrGK-së, gjithashtu mbështetëse e shkëlqyeshme e Bisedimeve Gjinore të BE-së këtë vit, tha në Takimin Vjetor të RrGK-së. 'Ne kemi promovuar gjithmonë partneritete dhe solidaritet që gjërat të ecin përpara'. BE në Kosovë është gjithmonë e gatshme t'i ecë gjërat përpara kur bëhet fjalë për barazinë gjinore. Kjo është arsyeja pse nga janari 2019, BE-ja po financoi një projekt katër vjeçar të RrGK-së "Forcimi i Pjesëmarrjes së Grave në Politikë".

Instrumenti i Financimit është Lehtësimi i Shoqërisë Civile IPA 2016-2017 në formën e kontratës së grantit, me një kontribut të përgjithshëm të BE-së prej 540,000.00 eurosh. Projekti ka si objektiv të përgjithshëm angazhimin e zgjeruar qytetar, barazinë gjinore, si dhe demokracinë gjithëpërfshirëse dhe pjesëmarrëse përmes përfshirjes së grave në politikë dhe vendimmarrje në Kosovë. Në

mesin lloje të fondeve. Projekti po sponsorizon gjithashtu një koalicion të grave olitikane që mbledh së bashku përfaqësues komunal të pranishëm dhe të ardhshëm nga e gjithë Kosova.

BE dhe RrGK do të vazhdojnë të punojnë në partneritet për të promovuar barazinë gjinore në Kosovë. to promote gender equality in Kosovo.

An abstract graphic featuring a solid blue background. A large, thick yellow arc curves from the top left towards the bottom right, partially obscuring the text. The arc is composed of several overlapping segments, creating a sense of motion or a stylized path.

EKIPI

'Flasin Gratë' është një përmbledhje e Bisedimeve Gjimore të BE-së të organizuara në vitin 2019 nga Zyra e BE-së në Kosovë/PSBE dhe Shtëpia e Evropës në Prishtinë dhe Mitrovicën e Veriut. Botimi paraqet një pjesë të vogël të punës sonë, si dhe thekson numrin e grave të jashtëzakonshme në Kosovë që marrin përsipër përgjegjësi dhe ngrenë zërin për të drejtat e njeriut. Puna për gjininë dhe fuqizimin e grave është një nga prioritetet e fushëveprimit të BE-së në Kosovë, dhe me këtë botim ne duam ta vendosim temën në axhendën politike. BE në Kosovë padyshim që do të vazhdojë të theksojë rëndësinë e barazisë gjimore, për të cilën ne besojmë fuqimisht në të mirë të të gjithë shoqërisë.

Autor: Arbër Selmani

Kontribues/Redaktorë: Reyes Charle Cuellar, Dr. Annette M. Fath-Lihic, Maria Berishaj Sylejmani

Fotot: Samir Karahoda

Lektura: Ecorys

Dizajni: project.graphics

Falënderim i veçantë për: Dafina Zherka, Albana Gjinolli, Milan Milosavljevic, Marija Perovic, Fisnik Haliti, Nëntor Shaqiri, Vjosa Berisha

WWW.EUROPEHOUSE-KOSOVO.COM

SHTËPIA E EVROPËS është projekt i implementuar nga konsorciumi

